

Letnik XI.

Predplačati se ne more.

1. avgusta 1914.

Vydrova grahova moka.

Ako uživa kak pripomoček, ki je vpeljan v naše družine in kuhinje, naslov koristen pripomoček, potem Vydrova grahova moka spada k tej vrsti po vsi pravici. Gospodinja nam domesti čas in prihrani ji delo. In četudi računite, da je grahova moka bolj draga ko sam grah, vendar s svojimi lastnostmi si zasluži ovo ime.

Grahova moka sama ob sebi ni samo razmleti grah, kar je samo ob sebi umevno, ker ako ne morete v par minutah skuhati grah, da je za jed, enako ne morete zahtevati tudi grahove moke, iz katere bi lahko v par trenutkih že skuhati juho.

In vendar iz naše grahove moke morete v par hipih imeti juho. Ravno v tej urni pripravi tiči njen uspeh, da se je v naših družinah tako hitro udomačila, v katerih je dobro došla po uglašeni poti, kakor vsi drugi izpričani Vydrovi izdelki.

Vydrova grahova moka je zaslovela ne samo zavoljo tega, ker se iz nje jed urno da napraviti, marveč tudi lahko. Posebno grahova juha se je vsakemu priljubila. Poznamo pač več sladkosnedih Janezov, katerim kuhan grah ne diši, grahova juha pa mu je slaščica. Najbolje pa je umestno, ako kuharica jedi za mizo izpreminja: enkrat dobro zabeljen grah, drugopot pa dobro grahovo juho.

Saj je grahova juha zares izvrstna jed, ravno tako kakor grahova kaša. A je še dovolj drugih jedi, ki jih lahko po naših navodilih napravite iz grahove moke.

Ljube kuharice, poskusite samo in bote prijetno iznenadjene.

Tukaj navajamo zopetna priznanja naših velecenj. odjemalcev:

Chládek Anton, mizar, Jivina, p. Sychrov, 23./II. 14: Prosim uljudno, da mi pošljete 2½ kg grahove moke, ki nam jako ugaja. Tako juha, kakor karbanatke in lijanci iz nje so izvrstni.

Ujk Viljemina, soproga strok. učitelja, Kladno: Vaša izvrstna, izdatna in okusna grahova moka si pač po vsi pravici zasluži največjega razširjenja in to tako iz zdravstvenih kakor iz varčnih ozirov. Posebno za kmete je priporočila vredna, kjer kuharica mora drugače celo leto kuhati samo vodene juhe, s porabo grahove moke pa pridobi ne samo na času, temveč tudi na denarju ter svojcem lahko nudi okusno in redilno juho.

Pomenkl g. Dolgina z g. Pritlikovcem.

Vi ste pač mož, g. Dolgin, ki zna drugemu naravnost vsiliti svojo voljo. Potem, ko sva se srečala, sem svojo ženo poučil v zadevi Vydrovke. Brez vašega prepričevalnega govora ne bi me toli čislala, toda, ko je okusila prav pripravljeno Vydrovko, ste jo popolnoma pridobili za svoje mnenje.

Ali je tedaj teknila Vydrovka vaši gospej?

Popolnoma! V tem pa se tudi bolj izpozna kakor mi može, ter je rekla, da je pravilna priprava

Vydrovke res poglavitna stvar pri Vydrovki, zraven pa je preprosta. Pameti je treba, spoznanja in zaupanja. Zdaj trdi, da ta Vydrovka nima para in se čudi, zakaj ni za njo poprej marala. Dober svet je zlata vreden!

Spozna se, g. Pritlikavec, da ste znali priporočiti res priporočila vredno reč. Vydrovka kot kava je vendar izdelek, ki so ga imele že pred dolgimi leti poznati naše ljube mamice od desetega pokolenja, preden se je razširila prekmorska kava.

To je vse res, ali one niso znale, kako se mora z žitom ravnati, da se iz njega napravi kava.

Popolnoma se strinjam z vašim mnenjem. Sam sem poskusil pražiti žito, toda praženi izdelek nimel nobenega okusa. Priznam, da bi bila kava, če si jo pridelamo sami doma, veliko cenejša, a to ne gre, vsak poskus se ponesreči. Nekaj pa vam vendar še povem. Ako ste v svojo kuhinjo vpeljali Vydrovko, potem ste gotovo napravili poskušnjo tudi z drugimi Vydrovimi izdelki?

Dosihmal še ne, čeravno jih vsakdo hvali. — Kako pa z grahovo moko? Niti ž njo ne? — Ne, doslej še ne.

Potem pa še niste popoln Vydrovčan, g. Pritlikavec. Grahova moka je nekaj izvanrednega, nekaj epohalnega. Kar zadeva redilnost, ne more se ž njo primerjati nobena druga stvar.

In prosim vas, kaj ž njo? Ali je samo za juho?

Ne samo za juho, marveč tudi za kašo, karbanatke, nakip, da, celo za torte je primerna! — Šmenta! To pa že nekaj velja.

Seveda, seveda! Potem pa iz nje napravite lahko tudi jajčnjak v juho, nakip z malinovim sokom, knedeljce k mesu in lijance, ki se kar zdobé v prstih.

Lejte, lejte! Jaz sem že dobil skomine po njih, ker jih jem toli rad.

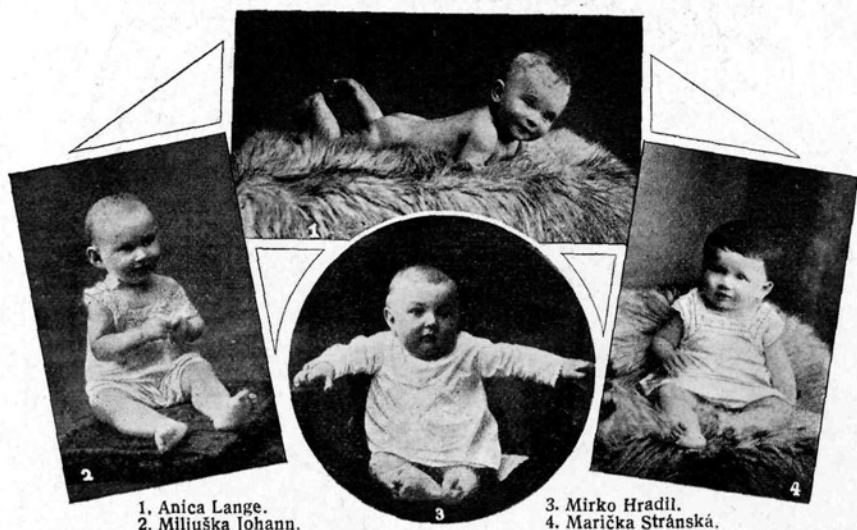
Torej si le nemudoma naročite Vydrovo grahovo moko, ki je prava delikatesa. — Kako pa se mora ž njo ravnati?

Po navodilu, katerih dobite zraven naročila kar celo kopicico. Svetujte svoji gospej, naj vsako navodilo poskusi, bote gotovo popolnoma zadovoljen.

Gospod Pritlikavec pa je bil potem tudi v resnici zadovoljen, saj jedi, ki so pripravljene iz Vydrove grahove moke, so naravnost slaščica.

Nekoliko priznanj o Vydrovi otroški moki.

Pri vsakem naslovu je naveden dan, kedaj smo dotično pohvalno pismo dobili.

1. Anica Lange.
2. Miljuška Johann.

3. Mirko Hradil.
4. Marička Stránská.

Augsten Viljem, mašinist, Neundorf pri Hrastavi, 12./V. 14: Pošiljam Vam sliko svoje vnukinje **Anice Lange** in prosim, da jo uvrstite med male Vydrovčane. Od 3. tedna jo hranimo z Vašo otroško moko, ki ji je imenitno hasnila, kakor razodeva slika.

Inž. **Aulický B.**, Plzenj, 24./V. 14: Pošiljamo Vam fotografijo našega majhnega Vydrovčana Zdenka, kateremu je Vaša otroška moka posebno dišala.

Burjánek Jožko, učitelj, Křenovice na Moravskem, 20./V. 14: Blagovolite nam poslati 3 kg otroške moke, ki naši Libuški zelo ugaja.

Doubek Vaclav, mizar, Dunaj III., 15./V. 14: Vašo otroško moko lahko vsakemu priporočim (dosihmal sem si jo naročeval po posredovanju tvrdke Nesládek Tassang na Dunaju), ker se je pri naši Gerti imenitno obnesla. Krmimo jo ž njo od njenega rojstva. Je 7 mescev stara in tehta 10 kg.

Čamra Fran, izključna prodajalnica **Vydrove otroške moke**, Zaháji, p. Zliv, 16./V. 14: Pošiljam Vam podobico **Anzeka Hajný**, sinčka Frana Hajný, kmeta v Midlovarah, ki je od svojega rojstva prikrmljevan z Vašo otroško moko, fotografiran je bil, ko je bil pol leta star in tehtal 13 kg. Otrok je jako čil in živahen. Prosim, uvrstite ga med svoje drobne častilce v Vašem „Dom. Prijatelju“.

Hradil Miláda, soproga c. kr. gozdarskega pristava, Černovir, p. Kl. Hradisko pri Olomucu, 19./V. 14: Da je naš deček tako debel, zato smo pač hvaležni Vaši otroški moki, in ker je že eno leto star, hoče naš Mirko otroško moko zamenjati z drugim Vašim imenitnim izdelkom, z žitno kavo.

Chalupa Fran, steklar, Langenau, 2./VI. 14: Našemu Frančeku Vaša otroška moka neizmerno tekne, čeravno je prej vedno bolehal. Pošljite le brž naročeno blago.

Johann Rudolf, šolski vodja, Záboří, p. Protivin, 4./V. 14: Pošiljamo Vam podobico naše Miljuške, ki je 11 mescev stara in je bila prihranjena z Vašo otroško moko, katera ji je jako koristila.

Karas Berta, kmetica, Křížov, p. Nový Knín, 5./V. 14: Usojam si Vam poslati fotografijo naše Martice. Z otroško moko jo prikrmljujem od 2. mesca. Fotografirana je v 5. mescu in dozdej ni bolehal. Blagovolite jo uvrstiti med male Vydrovčane.

Kolář Franc., kmet, Kolna, p. Ševětín, 14./I. 14: Prosim, da mi pošljete 2 kg Vaše otroške moke, toda nemudoma, ker je nam zaloga že

5. Anzek Hajný.
6. Mirko Voráč.
7. Pepček Zaplatilek.

8. Martina Karas.
9. Marica Musil.

zmanjkala in moka naši vnukinji prav posebno ugaja. Zato jo tudi vsakemu priporočam.

Kolář Jožef, tkavc, Nem. Olešná, p. Strmilov, 19./V. 14: Poravnavam s tem račun za Vašo otroško moko. Poskušali smo brez nje, a stvar ni imela vspeha, zato pošljite zopet 1 kg otroške moke, s tem jih bo že 18 kg.

Kulich J., tovarna gospod. strojev, Žehušice pri Časlavi, 5./V. 14: Blagovolite mi poslati še 2½ kg Vaše otroške moke, naša Lizika je sicer že 13 mesecev stara, shodila je že v 10. mesecu, vendar pa si ta Vaš izdelek zopet naročujem, ker je ni boljše hrane za otroke.

Landštoff Vaclav, premogokop, Cauš pri Mostu, 20./V. 14: Pošljite mi 3 kg otroške moke. Zahvaljujem se Vam za njo, ker je naši Verici veliko koristila.

Musil Marija, Ráb, p. Erszébetliget na Ogrskem, 7./V. 14: Blagovolite mi poslati poštno obratno 3 kg Vaše otroške moke, katera je prav ugajala naši Marici. V dokaz tega pošiljam Vam njeno sliko in obžalujem, da nisem prej izvedela za Vaše izdelke. Do 6. mesca sem morala veliko pretrpeti s tem otrokom, ko pa sem jo začela hraniti z Vašo otroško moko, takoj je spančkala mirno celo noč in vsak se čudi, kako je čila in debela.

Oplatek Karol, gospod. oskrbnik, Veltruby, p. Kolin, 16./V. 14: Pošiljam Vam fotografijo naše majhne Hanice, katero od 4. mesca hranimo samo z Vašo otroško moko, ki ji jako koristi. Blagovolite jo sprejeti v album Vydrovčanov. Fotografirana je v 8. mesecu. Živel dobrotnik Vydra, ki tako dobro moko daja naši ljubi deci.

Petrželka Eleonora, posestnica, Zámostí, p. Hluboká, 11./V. 14: Iskreno se Vam zahvaljujem za vzorec Vaše otroške moke, ki našim dvojčkom močno diši, zato si naročujem zopet 3 kg.

Landa Barbara, posestnica, Černuc pri Velvarah, 6./V. 14: Pošiljam Vam sliko svojega vnučiča **Frančeka Pěknica**, sinčka g. inž. Frana Pěknica iz Černuca pri Velvarah in prosim, da ga uvrstite med Vaše male konzumente. Zdaj je 7 mesecev star in od 3. tedna je prikrmovan z Vašo otroško moko, katero pa že 2 mesca tudi izključno uživa. Obenem si je naročujem zopet 2 kg.

Plocar D., strok. učitelj, Nepomuk, 2./VI. 14: Prosim, da mi znovič pošljete 1 kg Vaše otroške moke, obenem pa Vam z veseljem naznanjam, da otroku bolje diši kakor drugi enaki izdelek. Pošljite le bržkobrž.

Skuhra Ana, Ringenhain pri Fridlantu, 8./V. 14: Usojam si Vam poslati podobico naše Božice. Fotografirana je v 10. mesecu in tehta 10 kg.

FR. LOČNIŠKAR :

DELAVEC.

Po ozkih cestah pada mrak.
Vse mirno je, le trd korak
še bije ob granitni tlak.

I tvoja to je bila pot.
Enako stopal si ti tod
in stopal bo za rodom rod . . .

Od dela delavec zdaj gre.
Koraki težki mi na te,
o oče moj, spomin bude.

Poznam ta trdi že korak:
življenja trdega je znak
in mehkih src, v njih žar gorak . . .

BOŘIVOJ :

□□□

GRBEC.

Pomladen večer je bil, ves z zvezdami posejan, ko je umiral grbec. Polumračno je bilo v sobi, zrak zaduhel in težek kakor mora. V kotu pred podobo Madone je brlela lučica, prasketala, utripala . . . Ali nisi bil ti, o grbec, kakor ta lučica, slabotno brleča, vsak hip utripajoča ?

Lep večer je bil zunaj, z zvezdami posejan in radosti poln, a v sobi se je razprostiral mrtvaški duh, kakor duh po svečah in kadilu . . .

*

Ne vem, če sem vreden pisati to zgodbo; zakaj zgodba trpečega in nedolžnega je to, a na moji duši leži greh, težek in ostuden, ki sem ga zagrešil na tebi, sirotnik. Odpustilo mi je sicer tvoje dobro srce, a spomin bo ostal večno in večno bo grizel črv in črni madež ne bo izginil iz moje duše.

Lazar med bogatini, to si bil ti, o Peterca. Imeli smo bogato obložene mize, a nismo te povabili k njim: še drobtinic ti nismo privoščili.

Bled in majhen kakor dete je bil Peterca. Kodrasti laski so krasi drobno glavico, nekako sentimentalno so se ozirale njegove oči, na ustnicah se mu je skoro vedno zibal lahen smehljaj, a to ni bil smeh veselja in kipeče mladosti, to je bila bridka ironija. „Grbec“ smo ga klicali, ker je imel levo ramo nekoliko višje od desne; ni se spodtikal nad to besedo, a vedeli smo, da njegovo srce krvavi vsled nje in zato smo ga dražili še bolj. — Mati njegova je bila perica v predmestju: majhna, drobna ženica kakor Peterca sam. Očeta ni poznal nikdar; pet let mu je bilo, ko je prišlo črno obrobjeno pismo iz daljne Amerike. Mati je bila tedaj zbolela na smrt in le neizmerna ljubezen do Peterca jo je ohranila pri življenju.

Ko sem slonel ob njegovi smrtni postelji, sem spoznal njegovo dušo, čisto kakor biser in takrat sem tudi spoznal svojo pregreho, težko in ostudno. O spoznanje, vseh spoznanj najbridkejše!

Velik kos bele pogače mi je bila dala mati s seboj v šolo za malico. Milo in poželjivo je pogledoval na njo Peterca. A nisem se brigal za njegove globoko vdrtne, milo proseče oči in nisem dejal: „Obilen kos pogače mi je dala mati; za dva jo je dosti; tu imaš polovico, prijatelj, ki si lačen!“

Nisem dejal tako in nisem storil tako: še v mislih mi ni bilo kaj takega.

Tedaj pa je zamahnil dolgi Jamnik in bela pogača mi je odletela iz roke. Planil sem urno za njim na hodnik, a pogačo sem pustil ležati na tleh.

Ko sem se vrnil v razred, sem zaslišal za seboj droben glasek: „Tovariš, bela pogača ti je padla iz rok. Tu je.“ Bil je Peterca.

Tedaj pa je pristopil izkušnjavec k meni:

„Ne vgrizni kruha iz njegovih rok, zakaj to so roke bolnika-jetičnika!“

Tako je šepetal izkušnjavec, a jaz sem ga poslušal in že je bil storjen greh.

Udaril sem po drobnih ročici Peterce in bela pogača je zletela v kot.

„Iz rok bolnika ne bom jedel kruha!“

Tovariši so se krohotali, Peterca pa je drgetal po vsem telesu in tedaj sem zapazil solzo v njegovem očesu, svetlo solzo kakor biser.

Tedaj se je pa oglasil Jamnik, ki je bil tudi opazil tisto svetlo solzo:

„Če je ne maraš pojesti ti, pa naj jo on. Čemu bi konec jemala v kotu! Peterca, le poberi in pojej belo pogačo!“

Peterca je najprej pogledal mene, milo in proseče, potem pa se je pripognil in strahoma pobral belo pogačo; držal jo je v roki, a vgriznil ni,

„Zakaj ne ješ?“

„Mamici jo ponesem; saj jaz nisem lačen.“

„Nisem lačen,“ je dejal in vendar je gledal glad iz njegovih oči. O Peterca, kakor si bil majhen, junak si bil: srce bi si bil iztrgal iz prsi in ga žrtvoval za mamico, pa ne bil občutil bolečine!

A tedaj nisem videl pred seboj junaka Peterce, videl sem le Peterco — grbca, majhnega, bledega, plašnega. Nisem se brigal za njegove proseče oči, ampak poslušal sem glas izkušnjavca, ki je še vedno stal za mojim hrbtom in šepetal.

„Ne, ti ne boš jedel moje pogače in ne mati tvoja!“

In že je zletela bela pogača skozi okno na ulico. Peterca pa je naenkrat izginil iz sobe in ko se je vrnil, je imel objokane oči . . .

Črn je ta greh, ki sem ga zakrivil nad teboj, o sirotnik, črn in v nebo vpijoč. Noč in dan grize črv in nikdar se ne bo vtudil, ampak razjedal bo dušo večno, večno . . .

*

„Peterca želi govoriti z vami; na smrt bolan je.“

Tako mi je bil dejal razrednik in čudovito so učinkovale na me njegove besede.

Peterca — na smrt bolan!

Kakor sem ga sovražil in črtil poprej, vendar ta misel me je globoko pretresla. Nisem pomišljal, ampak še tisto popoldne sem se napotil v predmestje, kjer je stanoval Peterca in bele pogače sem vzal s seboj in potice, sladke rozinove.

Lep dan je bil zunaj, s pomladnim solncem oblit, a v sobi je bilo soparno in zaduhlo. Mati je slonela ob postelji in pri-tajeno ihtela. Peterca mi je iztegnil desnico v pozdrav, počasi, trudoma.

„Ali si vendar prišel?“

Podal sem mu roko in vztrepetal: zakaj voščeno bled je bil njegov obraz in roka mrzla kakor led, a glas tih in slaboten, glas umirajočega.

„Prišel sem, Peterca.“

In nato molk, dolg in mučen . . .

„Glej, Peterca, bele pogače sem ti prinesel in sladke potice.“

„Hvala ti, prijatelj!“

Nasmehnil se je, a ta smehljaj je bil žalosti poln. Zdelo se mi je kakor bi hotel reči: „Včasih si mislil drugače, prijatelj! Prepozno si prišel s pogačo in potico.“

O Peterca, imel sem belo pogačo, pa ti je nisem ponudil: šel sem in jo vrgel na cesto, ti pa si bil lačen in siroten!

Tisto uro pa sem spoznal svoj greh, črn in ostuden kakor je bil. In ob tem žalostnem spoznanju sem zaihtel in zaplakal kakor dete nebogljeno, kakor more plakati le človek, ki ima na svoji duši pregreho, težko in v nebo vpijočo.

„Odpusti, Peterca!“

Tedaj se mu je zjasnilo obličje in izpregovoril je trudoma, besedo za besedo:

„Da si le prišel! Ne bi bil rad umrl v sovraštvu s teboj.“

*

Še isti večer je umrl. Ob postelji je ihtela uboga mati, ihtel sem jaz, bridko in pretresljivo. In solze, grenke solze kesanja, so padale na obličje umirajočega . . .

Zunaj pa je bil lep večer, večer pomladen, ves z zvezdami posejan in radosti poln. Za hišo nekje v grmovju se je bil začel oglašati slavec . . .

Tedaj sem zatisnil Peterci oči.

DVA FANTA.

France! — — France-e-e-e!“

Stari Bohinjec je stal sredi dvorišča ter zval na ves glas. Dolgo je zategnil zadnji glasnik ter prešel z glasom z višine dol do globokega basa, kakor po lestvi, med tem ko se je spremenil „e“ v njegovem grlu ter prešel čez motni „a“ skoro v zaglušeni „o“.

Zval je na ves glas in v obraz je bil ves zaripljen in rudeč od jeze.

„Kaj te še ne bo kmalo doli, klada, lena, nemarna!“

Gori v krmi se je nekaj zganilo. Prikazala se je razkuštrana glava, zaspane oči so gledale razmršenih las, ki so viseli preko čela.

„Kaj pa tako zavete, saj nisem gluhi!“

„Pa bi se oglasil, če si me čul, tepeslo!“

„Čakajte, kmalo bo štelenga, ko bom potrjen pa si no ješčite drugega bedaka, da ga bodete zvali!“

„Vrag te bo potrdil, šema; zdaj pa hojd doli, pa orat! Samo pojdi naprej, pridem teki za teboj, da ti pomorem plužiti.“

Stari se je obrnil v hišo. Sin je še parkrat zazehal, otepal si krmo z obleke ter počasi, vmerjenega, težkega koraka odšel v hlev. Jarme je vrgel na junce, zapregel za plug ter odgnal na njivo.

Bilo je krasno, pomladansko jutro. Solnce je komaj polukalo izza hrvaškega zagorja, dolge sence so še ležale na krajini.

Hlad je bil. France se je popel rekelc ter godrnjaje lomastil za voli. Še mu je bil zaspanec v očeh, glava je še brenčala od prehitro prekinjenih sanj. Opotekal se je nerodno po cesti.

„Čakajte, ne bote me več sekirali, samo da bom enkrat soldat. Kedo vraga bi vam še pred dnevom tu oral!“

„Ha, ha, kaj se pa tako jeziš, France?“

Srebrno čisti glas mu je donel na uho, da se je kar naenkrat predramil in spregledal. Na lvičevi njivi je stala Rezika ter nabijala grude. Po vsem obrazu se mu je smejala.

„Ne jezi se no, pa ne drži se tak mulasto. Za gvišno, da te nobeno dekle ne bo maralo, če ne boš lepše gledal.“

„Če bom lepo videl, bom več lepo gledal!“ se je odrezal France, ob jednem pa poškilil za brhkim dekletom. Pa kar toplo mu je postalo okoli srca.

„Čakaj no, zdaj te pa res ne maram, ko nisem dosti lepa za te!“ odvrne nagajivo Rezika.

„Boš me že marala, samo da bom našel soldaško suknjo. Pa te onda še pogledal ne bom, ko se samo bedake z mene delaš.“

Pognal je spet svoje junce.

„Joj, kak bo meni žal, joj, joj, ha, ha, ha!“ zagrabila je spet motiko ter urno nabijala po trdih grudah, da so se kar razpršile na drobno.

Po stezi med njivami je prišel visok, vitek fant. Na rami je nesel vile ter lahko korakal po rosnih travah. Moral je pač čuti pogovor, kajti lahen usmev mu je igral na ustnih.

„Kaj te je dražila, France, kaj? Nič ne maraj, znaš. Samo da boš oblekel cesarsko suknjo, pa si še vse prste obliže po tebi.“

„Pa je zato vseglih moja,“ se kratko odreže France.

„A, glej no glej, od kadaj pa?“

„Se ko sem v šolo hodil, sem jo imel rad. Pa naj se le bedake dela, — moja je!“

„Če si le tudi ti njen, France. Pa reci še, da je tam lena Medvednica tvoja, pa vsi oni bregi tam, samo, če ti kedo verjame.“ In pokazal je z roko na goro, nad kojoj je žarelo baš svetlo solnce.

„Zdaj se pa no še ti bedake delaj, dolgčas.“

„Eh, bomo pa še videli, kedo je dolgčas — juhu-hu-hu!“

Zauškal je trikrat proti jasnemu nebu ter urnih korakov odšel.

Pred Ivičevo njivo se je vstavil. Takoj je spustila Rezika motiko na tla ter skočila k njemu.

„Kaj pa veli?“

„Veli, da si njegova, ta bedak. Al' Rezika, če bi ja kedaj čul, da imaš res kaj z njim — znaš!“

„Bodi no, s tem mulcem mulastim. Kaj mi še zdaj ne verjameš, da imam samo tebe rada?“

Položil je roko okrog njega pasu.

„Dekle, dekle moje, če me potrdijo, pa te moram pustiti tukaj! Kaj bo onda, kaj bo?“

„Počakam te, Jakob, počakam te“ in nagnila je glavico na njegovo ramo.

A ni bilo solnce samo, ki je gledalo ta prizor. France se je bil okrenil, češ, kaj imata ona dva med seboj. Zaškripal je z zobmi:

„Boš ti moje dekle kuševal? Čakaj, pokažem ti!“

Zažugal je s pestjo proti onima dvema ter nadaljeval svojo pot.

*

Bila je zadnja nedelja pred naborom. Fantje so se zbrali v vaški gostilni, da dostojno praznujejo ta imenitni dan. Bilo jih je celo omizje, samih krepkih, mladih pobov. Peli so in vriskali in kedo jim ni znal pogledati v srce, bi bil rekel, da so vsi veseli, korajžni in dobre volje. Toda globoko tam notri v srcu je tiščal vsak neko tajno skrb in žalost, ki jo je dobro čuval, da ne bi izišla na dan. Vse je obvladala samo jedna misel: Ko bi me vsaj letos še spustili!“

Tako lepo je bilo življenje, tako prijazna in ljubezniva so bila dekleta! Pa zdaj to vse pustiti pa iti, bog ve kam. Pa tri leta tam s puško migati, in kaj še hujšega. Ne, to niso špasi!

Pa da ne bi nihče vganil njigovih misli, so se delali še bolj vesele, še bolj kurajžne. Še bolj okrogle so zapeli in vmes pridno zalivali, zalivali.

Tudi Zalarjev Jakob je bil med njimi. Pel in uškal je tudi on, toda, kakor če bi ga kaj tiščalo v grlu, vedno se je moral odkašljevati, pa se le ni dalo spraviti z grla. Vedno mu je bila pred očmi Rezika. Zdaj seveda pravi, da ga bo čakala. A Bog zna! Tri leta so dolga. Rezika je lepa čez vsa druga dekleta in marsikedo škili za njo. Uh, da ga vsaj ne bi potrdili!

Pozno je bilo že v noč, ko so se zdignili fanti, da gredo domu. Stopili so iz zaduhle, zakajene gostilniške sobe na plano. Visoko gori je stalo nebo, vse posuto se svetlimi zvezdami. Glasno je donelo fantovsko uškanje proti zvezdam. Zadnji za drugimi je izšel Jakob.

Lop!

„Na, to imaš, da boš znal, kedaj si kuševal moje dekcle!“

Po Jakobovih plečih je težko pala planjka, ki jo je vihtel France, čakajoč za lipo pred vratmi.

Jakob se ni dolgo premislil.

„Ho — tak zato te ni bilo med nami, gnjida.“ In v hipu je plesala njegova palica po Francovih plečih. Ker je bil bolj gibčen in uren, se je znal dobro umikati Frančevi planjki, med tem, ko je njegova palica prav dobro mlatila po njegovem nasprotniku.

Toda tudi drugi fanti so se mahoma vrnili. Nastal je nepopisen vrišč in hrup, ki je bil tem glasnejši, ker ni nihče prav vedel, za kaj se gre. Tudi ni bilo v temni lipini senci razločiti kaj in kako.

Vendar je France kaj hitro zapazil, da njegova stvar ni dobra. V splošni gnječi, ki je nastala okoli niju, se mu je posrečilo spodmakniti se. Z jednim skokom je bil pri plotu in predno so se fantje še prav zavedli, jo je popihnil čez vrt odzad za hišo. Bežal je, kar so ga pete nosile in ni prej obstal, dokler ni dospel na domače dvorišče. Zlezal je urno po lestvi ter se zaril globoko v krmo. Mašil si je ušesa, samo da ne bi čul glasnega smeha in vpitja, ki je donelo čez celo vas, notri do njegovega samotnega ležišča.

Drugi dan se je pa bilo treba pripravljati in prirejati za nabor.

France je zmaknil materi v kuhinji krtačo in kos žajfe, pa hajdi v jarek na potok, da se očisti za najvažnejši trenotek svojega življenja.

Nažajfal se je, da je bil ves v penah pa drgnil po sebi z ostro krtačo; — ni besa, če ne bo zdaj lep! Takega morajo vendar potrditi, če hočejo, ali ne.

Ubogi France! Dobro, da se ni videl po hrbtu, kjer so mu bile velike črne lise, ki jih ni spirala ne voda, ne žajfa.

*

Zvečer je potrkalo plaho na Rezikino okno.

„Rezik, Rezik, čuj, odpri! Boš mi dala pušcl za na šte-lengo!“

Okno je zažvenketalo in hudomušen dekliški glas mu od-govori: „Vse vijolčice sem povezala že Jakobu v šopek, pa le pojdi, pa si ga sam natrgaj. Tam za plotom boš našel nekaj kopriv.“

Zaloputnila je okno ter se glasno zasmejala.

„Boš ti še počutila, sraka, kaj si mi zdaj tako grdo pove-dala!“

Zažugal je s pestjo proti oknu ter se z enim skokom za-vihtel preko plota na njen vrt. V polutemi je poiskal gredo, kjer je rastel roženkravt in rožmarin. Odtrgal si je par vrhov, potem pa izruval rastline s korenino vred ter jih vrgel čez plot v cestni prah.

„Na, to ti je zdaj pušclj tvoj!“

*

Zvečer so se vrnili fantje precej kasno z nabora. Bili so vsi vinski. Kateri niso bili potrjeni, so davali pridno za pijačo od veselja, da ostanejo še eno leto doma. Kateri so pa bili po-trjeni, so tudi dajali, da se skažejo, kakor se to spodobi za re-kruta, čeprav jim ni bilo nič po smehu in po uškanju. Edino le France je bil ves blažen. Stopil je prvi pred naborno komisijo in bil je prvi potrjen. Zdaj je pa spet in spet ponavljal, kako so ga vsi hvalili radi lepe in čvrste njegove postave in kako so bili veseli, da dobe takega korenjaka, da malo takih.

„Zdaj znam, da me bo tudi Rezika rada imela, samo če bom jaz njo še pogledal. Zdaj jih bom imel na izbor.“

Sicer tako molčeči fant je postal kar zgovoren. Čutil se je že v novem svojem dostojanstvu ter zaničljivo in pomilovalno pogledal po onih siromakih, ki niso bili tako srečni kakor on.

Glasi krohot je spremljal njegove baharije. Dražili so ga vsi vprek, ali on ni zapazil ničesar. Preveč je bil blažen v svoji sreči.

„Oh ja, veli Zalarjev Jakob; če bi imeli mi v štali tak le-pega, močnega konja, kakor si ti, bi lahko samo z enim orali, namesto s parom. Kol'ko bi bil tak konj vreden!“

„Mhm,“ pritrđi France zadovoljno, „al' takega konja ni.“

Mati njegova, ki je bila prišla pogledat za njim, se je je-zila, videč, da se jim da tako vleči. Hotela ga je spraviti domu, toda ves njen trud je bil zaman.

„Samo hodite vi domu; danes je moj dan, pa si ne dam nič komandirati.“ In ostal je, da izkusi svojo srečo in svojo blaženstvo do zadnje kaplje.

*

France je stal na straži. Hodil je gori in doli ter štel ko-rake — deset tam, deset nazaj. Potem je obstal spet pred baj-tico ter zrl topo pred se.

Na zvoniku bližnje cerkve je bila ura tri četrti. Še četrt ure in rešen bo te muke.

Trg pred njim je bil popolnem prazen. Nihče ni hodil ob tej uri tod okoli. Zrl je v to pusto, enolično praznoto in zehalo se mu je. „Proklet, skoro bi bilo lepše zdaj orati, kakor stopicati po tej hentani deski. Čudno, da še ni vsa zrabljena od tolikih korakov tolikih nestrpnih, čakajočih fantov, ki drže tu svojo „vahto“.

Mimo pride Jakob, ki je služil ž njim pri isti kompaniji. Nista se nič kaj rada gledala. Vedno je bila med njima njima mržnja radi Rezike. Jakob ni zamudil nobene prilike, da ne bi Francu kako prišil, ki ga je osmešila pred celo kompanijo. France pa tudi ni štel z grožnjami in kletvami, trdo uverjen, da preotme svojemu tekmecu zalo deklet, ko se pokaže prvič doma v svetli uniformi. Nestrpno je že čakal dopusta, da se razkorači po domači vasi.

Torej Jakob je šel mimo, držeč v roki popisan papir. Zamahnil je ž njim proti straži.

„Omožila se je Rezika, omožila. Repnikovega Jureta je vzela, da boš znal!“

„Ka-a-aj?“ se je izvilo iz Francovih ust. „To je laž! Čakati me mora.“ In začel je grozno robantati in preklinjati.

„Le tiho bodi, pobček, saj veš, da na vahti ne smeš govoriti, sicer te vtaknejo v luknjo. Res je pa vse eno. Pa naj jo vrag vzeme, saj je še dosti drugih deklet!“ in zavil jo je okoli ogla v bližnjo gostilno, kjer je točila lepa Anka vsem žejnim fantom sladkega vinca, sladkih pogledov in sladkih besed, ako so le dajali za to potrebnega drobiža. Kedo bi se kujal zaradi nezvestega dekleta?! Saj jih je res dosti še lepših in še slajših.

Ubogi France pa je klel in robantil, dokler ni prišel iz stražarne njegov naslednik — cele dolge četrt ure. Ko pa je čul neusmiljeni „feldbebel“ njegovo prav nevojaško obnašanje na straži, ga je zapisal na raport. Nič mu ni pomagalo, moral je v luknjo, kamor so ga potaknili, da se mu pohladi prevroča ljubezen. Časa je imel tam dosti premišljevati o nezvesti Reziki, ki mu družega ni preskrbela, ko zasmehovanje, žalost in jezo in nazadnje še zapor.

BRANKO:

KJE SI?

Večeri se . . . in kje si ti,
ki srce v nemiru po tebi drhti
odkar ga je ranil pogled tvoj žgoči —
ah, kje si ti?

Večeri se . . . in vse kot v grobu molči,
odgovora hrepenenju od nikoder ni,
in klic moj bolesteni, obup pekoči
neuslišana mreta v molčeči noči.

Tuđi ga priporoči.

Orožnik, ki je iznenadil tatu: „Kaj pa ste iskali v tem-le zdravilišču?“

Izmikavt: „Eh, hm! — lepo prosim — zdravnik mi je priporočil, da bi jako ugajalo za moje zdravje, če grem v zdravilišče.“

Orožnik: „Je že prav, jaz vas že pripeljam v zdravilišče, ki je za vas kakor nalašč stvarjeno.“

V dobrih rokah.

Tašča: „Ne bote, ljubi zet, zavoljo bolnikov zanemarjali naše Anice?“

Mlad zdravnik: „Kaj pa še! Zagotavljam Vas, draga tašča, — da najpoprej pride na vrsto Anica, potem šele bolniki.“

□□□

Dr. IVO ČESNIK:

ZA ZEMLJO.

I.

Sin moj, boj se Boga in varuj se greha! . . . Težko ti bo življenje, kakor je bilo težko življenje meni . . . Vse življenje sem se boril za zemljo . . . Oče mi je zapustil dolgove, dolgove zapuščam jaz tebi . . . A ne samo dolgove, tudi zemljo ti zapuščam. Sveta naj ti bo in ne zapusti je nikoli! Spoštuj mater in podpiraj jo na stara leta in skrbi zanjo!“

Tako je govoril stari Gantar svojemu sinu na smrtni postelji. Sin Andrej je zvesto poslušal te besede in mati Katra se je med solzami poslavljala od svojega moža.

Bil je lep zimski dan. Solnce je razlivalo svoje žarke na vso okolico, na hribe, porasle s smrekovimi gozdovi, in na sneg, ki se je lesketal na drevesnih vejah in po jasah, kakor briljanti. Sredi ozke doline — lahko bi ji rekli grapa — je stala Gantarjeva hiša v solncu in ob njej se je vila reka v velikih ovinkih proti pol ure oddaljeni vasi. Po sredi globeli je tekla počasi, kakor bi se vila lena kača in poplavljala spomladi, v poznem poletju in jeseni travnike in njive, ki so ležali na desno in levo

ob njenem bregu. Od severa je pritekal s hriba deroč potok in se vil mimo Gantarjeve hiše ter se izlival v reko prav blizu nje. Hiša je stala na samem in pol ure na daleč ni bilo vasi ne hiše.

Nad hribovi je plaval v velikih krogih orel, na lazu za Gantarjevo hišo se je oglašal vran. Tedaj se je ločila duša starega Gantarja od telesa in na ustnicah so mu zamrle zadnje besede, govornje sinu Andreju: „Zemlja ti bodi sveta, ne zapusti je nikoli! . . .“

Še tisti večer so zapeli pri fari zvonovi in naznanjali novice, da se je poslovil od doline solz Grantar Jakob. Stari upniki so zganili z rameni in si mislili: „Staremu smo prizanesli, mlademu ne bomo.“

Tretji dan je bil pogreb. Skromen in tih, kakor so skromni in tihi vsi pogrebi v naših hribih. Sin Andrej je stopal s povešeno glavo in upognjenim hrbtom za krsto svojega očeta, mati Katarina je pa ostala doma, ker ji je bilo prebrtik spremljati moža do hladnega groba. Žalostno je donel duhovnikov glas po globeli tik reke, ko je pel mizerere in libero.

Po pogrebu je povabil Andrej po stari navadi pogrebce in bližnje sorodnike na svoj dom, kjer so pili in jedli ter se spominjali pokojnega Gantarja.

„Kaj storiš zdaj, Andrej?“ je vprašal stric Miha, ki se je bil priženil na kmetijo v bližnji vasi, svojega nečaka.

„Kaj naj storim! Dolga je na zemlji, da sam ne vem koliko. Leto za letom poplavlja reka njive in senožeti, tako, da je pridelek vedno slabejši in večkrat popolnoma uničen. Upiral se bom, dokler mi bo mogoče, bojim se pa, da nekega dne ne zapoje boben pri naši hiši.“

„Mlad si in mladina ne sme nikdar črno gledati. Ako bi bil jaz s teboj, jo pobrišem v Ameriko za dve, tri leta, dam zemljišče v najem in izplačam dolgove ter se povrnem s tolarji v kočiji domov.“

„Kaj čenčaš! V Ameriki tudi ne raste denar pod brinjevim grmom, da bi ga pobiral, kakor otroci robidnice po leti. Treba je delati in če ti je sreča mila, se prikoplješ do imetja, če ne, pa ostaneš berač,“ je rekel eden izmed pogrebcev.

Mati Katra je čepela v kotu za pečjo in poslušala med solzami pogovor pogrebcev.

„Nič Amerika! Oče je rekel na smrtni postelji, da ne sme zapustiti Andrej zemlje in ne mene. In jaz poznam Andreja in vem, da bo spoštoval voljo svojega očeta.“

„Veš kaj, Andrej, poroči se in glej, da bo nevesta petična in da bo imela pridne roke, pa se izkoplješ iz dolgov,“ je rekel na pol vinjen pogrebec.

„A kaj, molčite danes o poroki!“

Po teh besedah je odšel Andrej iz sobe in stopil pred hišo. Žalostno se je ozrl na okrog, na gozdove in na hribe, ki so ždeli v popoldanskem miru. Tako mu je bilo pri srcu, da bi se razjokal. Lep je bil svet, lepa je bila zemlja, ki mu jo je za-

pustil oče. V Lažu so rastle mlade smreke in med njimi so stali ponosno kostanji, v Drvišču so stezali proti nebu svoje vrhove stoletni hrasti. A le v teh dveh kosih Gantarjevega posestva se ni prikazala nikaka sled povodnji. Loko in Mučila pa je preplavljala vsako leto reka. In tam je rastle trava za šest goved in tam je zorel krompir, tam je rastle žito, repa, fižol in zelje za družino. Andrej je ljubil svoj dom, zato mu je bilo neizmerno težko, ko je le pomislil, da bi kedaj moral zapustiti svojo rojstno hišo in da bi prestopil prag na Gantarjevini tujec, na Gantarjevini, kjer so njegovi prededje in njegovi očetje gospodarili že nad 300 let. Kot lepo kraljestvo se mu je zdel dom, da bi le mogel ukrotiti divjo silo, ki je poplavljala vsako leto njegova polja. A naj se zgodi, kar hoče, dom bo ohranil rodbini in izpolnil očetovo poslednjo voljo . . .

*

Pol leta je minilo od tedaj. Zapuščinska razprava po pokojnem Gantarju je bila dokončana in zapuščina prisojena mlademu gospodarju na Gantarjevini, Andreju. Med tem so se zglasili upniki od najrazličnejših strani, pretili, tirjali, tožili in se vknjiževali na posestvo. Bremenski list Gantarjevega posestva je bil poln zastavnih pravic, izraženih v večjih in manjših številkah. Mladi Gantar pa si ni vedel in ni mogel pomagati iz zadrege in pogosto je v večernih urah po trudapolnem delu za mizo upiral roke ob glavo, premišljeval svoje težko stališče, in pogosto se je čul iz njegovih ust vzdih. Mati Katra, ki je imela po testamentu izgovorjen kot do smrti pri Gantarjevi hiši, je bridko čutila to sinovo bol in molčala in trpela.

Bilo je neke nedelje v poletju. Pri Gantarju sta mati in sin ravno pokosila. Andrej je hotel oditi v senco v Laz, da si odpočije od tedenskega truda. Mati Katra je pospravljala posodo in vprašala sina, kam je namenjen.

„Truden sem od skrbi in dela in rad bi si malo odpočil. Zato pojdem v Laz, da ležem v senco in malo zadremlem.“

„Jaz bi pa imela na tvojem mestu važnejši posel. Povem ti Andrej, sin moj, stara sem in lahko se zgodi ta ali drugi dan, da obnemorem in ležem v grob k svojemu pokojnemu Jakobu. Treba ti bo pogledati za novo gospodinjjo. Star si dovolj, zato si poišči žene!“

„Star, star! Seveda sem dovolj star! Pomisliti pa morate, mati, da ne bo marala zlepa katera priti na zadolženo Gantarjevino. Večne skrbi in težave bi imela in garati bi morala do smrti.“

„Skrbi, skrbi! Saj sem tudi jaz imela celo življenje skrbi in dom je bil zadolžen malo manj kot danes, ko sem se primožila na Gantarjevino.“

„Saj ne pravim, da bi morda ne prišla ta ali ona na našo kmetijo, toda prinesla ne bo k hiši ničesar, da bi si opomogli. Brez dote pa ne smem vzeti ženske, sicer sem prepričan, da pojde kmetija na boben prej, kakor v enem letu. Vsako ženito-

vanje velja denar in kje naj ga dobim! Zadolžiti bi se moral znova. Nevesta z doto pa ne bo marala priti k naši hiši.“

„Kdo ve? Morda pa le! Povem ti, Andrej, da zelo rada pogleda za tabo Jurčičeva Marička iz Brekovca. Pravila mi je to sama. Preteklo nedeljo sem Maričko kar naravnost vprašala, če bi hotela morda k naši hiši. In dekle je zarudelo in mi priznalo, da bi se ne branilo, če bi bil njen oče s tem zadovoljen. Nekaj dote bo imela in roke ima pridne, kar je glavna stvar za kmetijo, pa lepo ponižna je in se ne nosi, kakor ves mladi dekliški svet, ki obeša drage cunje nase.“

„Hm, hm, ali mislite resno, morda bi pa le kaj dosegel!“

„Rečem ti, Andrej, kar danes stopi k Jurčiču in poprosi za Maričkino roko. V jeseni je lahko svatba in na Gantarjevini bo nova gospodinja, ki ti bo pomagala nositi težak križ.“

Andrej je bil zadovoljen s tem predlogom, si je posnažil obleko, čevlje in klobuk ter se odpravil v Brekovec snubit.

Brekovec je bil oddaljene od Gantarjevine eno uro hoda in ležal v zatišju, v globeli obdan od vseh strani z zelenimi travniki in sadnim drevjem. Višje pa so se stezali bukovi in smrekovi gozdovi. Vas je bila majhna, štela je komaj deset hiš, a bila je ljubka in čedna.

Pri Jurčiču so bili srednji kmetje. Redili so po šest goved in tri prašiče in celo jato kuretine. Žito jim je dobro obrodilo in krompirja so pridelali za celo leto in so ga celo prodajali. Dom je bil nezadolžen in trden, in nato je bil Jurčič ponosen.

Ko je Andrej prišel k hiši, je dobil v sencí pred njo gospodarja Matijo in njegovo ženo Franco. Maričke ni bilo doma, ker je šla, kakor tudi drugi otroci Janez, Pavle in Jože, k popoldanski službi božji. Gospodar Matija, ki je držel v rokah kmečki časopis in bral ravno važno novico o vojski, je začudeno pogledal mladega Gantarja.

„Dober dan Bog daj!“ je pozdravil Andrej in vstopil pred Matijo.

„Bog ga daj!“ sta obenem odzdravila gospodar in gospodinja. „Kaj pa je tebe pravzaprav pripeljalo k nam? Sedi malo sem na klop, mi poveš, kako je kaj na Gantarjevini, odkar je umrl tvoj oče. Bog mu daj večno luč! Dobra prijatelja sva bila zmlada. Krave sva vkup pasla, pri vojakih sva bila skupaj in vedno sva se dobro razumela, nikoli se nisva kregala. Bil je jako miren človek.“

„Miren človek je bil, miren, morda še preveč miren. Zato so ga pa nekateri žulili in izrabljali in od njega tirjali velikanske obresti, da ni mogel na noben način zlesti iz dolgov. Ni mi prijetno in tudi materi ne, ker se morava ubijati, da rešiva dom. In jaz sem prepričan, da ga rešiva, morava ga rešiti. Prebridko bi bilo, da bi moral prepustiti Gantarjevino drugim. Res jo poplavlja vsako leto več ali manj nadležna reka, toda vendar je lepa in prijetno se prebiva na njej, in da vam odkrito povem, danes sem prišel k vam, da dobim nekoga, ki mi bo pri mojem

težkem delu in naporu stal ob strani in pomagal mašiti luknje, ki so jih prizadejale nesreče naši kmetiji v zadnjih tridesetih in več letih. Prišel sem — ker nimam navado govoriti po ovinkih, povem kar naravnost — da vas poprosim za vašo hčer Maričko.“

Andrej je govoril te besede počasi in je nazadnje zarudel ter gledal Jurčiča in njegovo ženo, ter čakal odgovora.

Matija je položil časopis na mizo, namrdnil čelo, stresel z glavo in pogledal svojo ženo. Franca je sedela mirno in rekla: „Počakaj, da se vrne Marička. Vedeti moramo prej, kaj poreče ona. Če te ona ne mara, je vsaka beseda odveč. Če te pa ima rada, potem je kaj drugega.“

„Nič ne bova čakala Maričke! Povem ti Andrej, spoštujem tebe in tvojo mater, ker sta pridna, varčna in skrbna, toda preveč zadolženo posestvo imaš, in pri tebi bi imela Marička večno trpljenje. Moja dolžnost pa je, da svoje otroke pripravim do kolikor mogoče dobrega kruha. Zato ti Maričke ne dam.“

Kratke so bile te besede, jedrnate, ostre in jeklene, kakor je bil jeklen značaj starega Jurčiča. Andrej je zarudel in vstal ter se vzravnal ponosno kvišku in se poslovil od Matije in njegove žene.

„Zbogom! Ne zamerite, da sem se predrznil vprašati za vašo Maričko. Vem, da sem berač in da imam zadolženo posestvo, toda ponujati se ne maram, in če vidim, da sem nadležen, odidem.“

Urnih korakov je odšel Andrej in je čul komaj besede gospodinje France: „Pa ne zameri kaj, Andrej! Naš oče so sicer ostrí v besedi, v srcu pa niso taki.“

Napravil se je v vas in zavil v gostilni k Petronu. Jezen je bil in žalosten obenem. V trenutku je obupal nad svojo domačijo in mislil, da je ne bo mogel nikdar rešiti. V Ameriko pojde, da hišo in grunt v najem, mati pojde gostovat k dobrim ljudem. On pošlje v pol letu iz Amerike lepe denarje in tako plača najhujše upnike. Na žalost in jezo je pil preveč.

Ko je zvečer prišel pozno domov in je mati videla njegove otožne oči, je takoj uganila, kaj se mu je zgodilo.

„Jurčič ti je odrekel, kaj ne? In potem si šel v gostilno in na jezo pil. Se tega je bilo treba.“

„Pustite to, mati, kaj bi mi očitali, saj ste krivi sami. Čemu ste mi nasvetovali, naj grem k Jurčiču, ki me je zdelaval, kakor mladega fantina. Pokazati hočem, da nekaj zmorem in da se ne vstrašim trpljenja in boja. Mati, jaz pojdem v Ameriko!“

„Kaj si rekel? V Ameriko! Ali ne veš, kaj je bila očetova poslednja volja! Domača zemlja ti bodi sveta in je ne zapusti, ne zapusti tudi svoje matere!“

Stara Katra je sedla v kot in se zjokala, sin Andrej je pa bil neizprosno.

„V Ameriko pojdem, drugače ne morem rešiti doma in ne prihraniti gorja vam in sebi! To je najboljšo, kar morem storiti v teh težkih časih.“

Vstal je in odšel v svojo sobo. Zunaj je ležala nad naravo mirna in tiha poletna noč in na nebu je brlelo na milijone zvezd. Reka se je v ovinkih plazila po globeli, med njivami in senozetimi in potok je šumel v mogočnem diru mimo Gantarjevega doma. Nekje daleč je bilo čuti fantovsko petje in vriskanje, ki je odmevalo ob hribovih.

II.

Jurčičeva Marička je bila žalostna. Takoj, ko se je vrnila od popoldanske službe božje, se je pošalil ž njo ečo Matija in jo poklical k sebi.

„Snubca si imela. Mladi Gantar je prišel v Brekovec, da popraša za te. In kaj deš, kaj sem mu odgovoril?“

Marička je zarudela in pogledala na očeta in na mater. Mati Franca je takoj uganila Maričkino zadrego in njene srčne želje, zato je moža pokregala.

„Kaj se norčuješ iz dekleta! Če nisi maral za takega zeta, pa molči in ne pripoveduj tega Marički! Pomisli, kaj bi ti storil na Andrejevem mestu! Če bi ti odrekel moj pokojni oče, ko si prišel v snubce, bi si pač premislil hoditi vdругič povprašat za me. In Andreju se nekega dne lahko posreči, da si opomore in si bo poiskal nevesto drugje. Dandanašnji pa ni ravno lahko dobiti ženina.“

„E, kaj godrnjaš, dobro vem, kaj sem storil in ne bom se nikoli kesal. Če bi šlo po vašem, če bi šlo po vaši ženski pameti, bi se kmalu rušilo gospodarstvo.“

„No, no, ali ne veš, kaj pravi pregovor: ženska drži tri vogle pri hiši.“

„Pojdi ti in tvoji trije vogli! Mož koplje podstavo za hišo in zida vogle in zidove, in mora držati vse pokonci. Zato mi molči o treh voglih!“

Oče Matija se je razhudil, vstal in šel k živini v hlev pogledat. Ostali sta sami hči in mati. Marička je sedla na klop in izpraševala mater o Andreju, njegovi snubitvi in o očetovem odgovoru.

„Že 22 let imam, par snubcev se je zglasilo v naši hiši, a oče je vsakega odpodil s svojo zadirčnostjo. Mati, na ta način se mi lahko zgodi, da ostanem teta pri hiši. Andrejevi materi sem zadnjič odgovorila, ko me je vprašala, ali bi hotela k njih hiši za gospodinjo, da naj Andrej popraša zame pri očetu. In zdaj mi oče na tak način odslovi snubca! Kaj si bo mislil Andrej o meni! Da sem ga vlekla za nos!“

„Nič ne maraj, Marička, saj je dosti snubcev. Andrej ima zadolženo hišo in gorje bi ti bilo pri njem.“

„Res ima veliko dolgov, toda teh ni napravil sam, ampak jih je podedoval. Andrej je priden in varčen gospodar in si bo opomogel. Če bi mu pri tem pomagala še jaz, bi ne bilo menda tako velik greh, kakor to slika oče.“

Par dni se je držala Marička žalostno, oče je bil pa redkobeseden in se je držal resno, kakor so navajeni vsi stari in skrbni družinski očetje.

*

Tiste dni je prišel na dopust v Brekovec inženir Ivan Martinčič, mlad in energičen človek. Bil je domačin in je hotel spočiti svojega duha na rojstnem domu. Bil je priljubljen pri vseh vaščanih, in tudi oče Jurčič ga je zelo spoštoval. Nekega večera je prišel Martinčič k Jurčiču v vas. Pogovor je nanesel na to in ono, na spomin iz otroških let, na domačo šolo, na učitelja, župnika, na občinske razmere in na gospodarstvo. Inženir se je šalil in vprašal Jurčiča, kdaj poroči svojo hčer.

„Saj se ne mudi! Mlečnozoba je še in treba ji je skušnje. Pomislite, ono nedeljo je prišel mladi Gantar snubit. Vse zadolženo posestvo ima in jaz sem mu seveda odrekel. Vsled tega je nastal ogenj v stehi. Marička se kuja in moja stara tudi ni posebno zadovoljna, čeprav mi je v srcu dala takrat prav.“

„Nič se ne kujam, kaj pravite! Vse snubce odganjate od hiše, in nazadnje bom ostala na cedilu.“

„Ne boš ostala na cedilu, Marička, ne! Prelepo dekle si, da bi ne dobila ženina.“

„Saj jaz tudi tako pravim! Počaka naj, počaka, s časom vse pride.“

„S časom pride tudi smrt,“ je odgovorila Marička očetu. Martinčič je videl, da ima Marička rada mladega Gantarja in jo je drugi dan dražil, ko je žela žito na polju.

Zarudela je in bila nejevoljna.

„Res ga imam rada, ker je dober človek in se mi smili. Trpeti mora in garati za svoje upnike, da ga morda nekega dne poženo po svetu. Če bi imel dobro in skrbno gospodinjo, bi se lažje iznebil dolgov. In moj oče bi mu lahko veliko pomagal.“

„Ne jezi se, Marička! Nisem te hotel žaliti. Poznam mladega Gantarja, saj sva bila v šolskih letih prijatelja. Še danes stopim k njemu in pogledam malo, kako se ima. Zraven mu pa povem, da mu ti pošiljaš pozdrave.“

„Nič mu ne pravite, ker vem, da je hud name in si misli, da sem ga imela za norca.“

„Pojdi, pojdi! Mi možki se za malenkosti ne zmenimo. Andrej gotovo ni hud nate, morda pa na tvojega očeta. A tudi to mine sčasoma. Zdaj pa zbogom in pridno žanji dalje!“

Martinčič jo je ubral črez polja in travnike proti Gantarjevini. Med potjo si je žvižgal veselo koračnico. Bilo je lepo in prijetno poletno popoldne. Iz gozdov je odmevalo ptičje petje, nekje na polju se je čula pesem žanjic: „Gartelček gradila bom.“

Na Gantarjevini je bila doma mati Katra. Martinčič jo je pozdravil, a ona se ga ni več spominjala. Povprašal je po Andreju in zvedel, da seče drevje v Drvišču. Odpravil se je do njega in se ustavil nad hišo ter pogledal čez globel. Reka se je valila v ovinkih mimo polja, ki je ležalo tiho in mirno v melan-

holični lagodnosti. Kakor daleč mu je segalo oko, so se razstezale ob reki senožeti, na katerih je rasla zanikerna trava in večinoma bičevje. Žalost mu je legla v srce, ko je pomislil, da se morejo boriti kmečki gospodarji že stoletja in stoletja z naravnim silo, ki bruhne ob povodnjih z velikansko močjo na dan. Slabe letine in nezgode tirajo ljudi z doma v tujino, dolgovi naraščajo in obremenjujejo kmečka posestva. Tudi Gantarjevina je kraj take nesreče. Premišljeval je o tem, dokler ni zagledal v Drvišču Andreja in ga pozdravil kakor starega znanca.

„Kaj pa vas je prineslo sem, gospod inženir!“

„Nič, gospod inženir! Zate sem še vedno Ivan Martinčič! Tikaj me pošteno po domači navadi! Glej, danes sem govoril z Jurčičevo Maričko. Pošilja ti pozdrave in žalostna je, ker te je oče odpodil pri snubitvi.“

„Vraga, kaj že ve ves svet, da sem pri Jurčiču snubil!“

„Ne ve ves svet. Jaz pa lahko vem, ker sva prijatelja zmlada in vem, kje te čevelj žuli.“

Andrej se je popraskal za ušesi in vzdihnil: „Čevelj me žuli, čevelj!“

„Če te žuli, pa ga sezuj, zasluži novega večjega in si ga obuj!“

„Lahko je tebi govoriti tako, ker si sit belega kruha, jaz pa stradam ovsenega, spim na slami.“

„Ne tarnaj tako Andrej in imej več poguma!“

„A, poguma! V Ameriko pojdem, da se iznebim dolgov in poplačam svoje upnike. Dokazem, da imam še močne roke in se ne ustrašim dela in navora.“

„Kaj boš hodil v Ameriko?! Doma imaš Ameriko, samo ustvariti jo moraš. Tvoj dom leži na srečnem in pripravnem kraju. Pot pelje mimo tvoje hiše od Brekovca, od Dobrove, od Zagrajca, od Levpe. Vodno silo imaš pri hiši in lahko bi si napravil mlin in žago. Zdaj morajo kmetje nositi mlet v Žirovnico, eno uro dalje kakor bi bilo do Gantarjevine. In kaj še vse lahko narediš iz svojega grunta. Pojdi z mano, povem ti za skrivnost, kako se zboljša zemljišče.“

Andrej je poslušal ves zavzet mladega inženirja in majal z glavo.

„Nič ne bo, nič ne bo! Denarja manjka, upniki me preganjajo in kako naj začnem s tako drago napravo, kakor je mlin.“

„Tudi za to skrivnost ti povem, pojdi z mano Andrej!“

Šla sta iz Drvišča in ko sta prišla iz hoste na plano in zagledala Gantarjevino, ki je ležala vsa v solčnih žarkih, je Martinčič pokazal Andreju tri ovinke, katere je delala nadležna reka ob njegovem dolgem travniku.

„Poglej, Andrej! Sto let in sto let dela reka te ovinke. Potok ti drevi mimo hiše v reko in priteče vanjo ravno ob začetku dolgega travnika. Reka izvira dve uri od tukaj in je v začetku deroča, a malo nad tvojim domom pa pride v ravnino in začne lesti počasi. Če je povodenj ob hudih nalivih, reka teče z večjo

brzino in se razlije čez bregove. Treba ji je ovinke odvzeti in strugo zravnati, da bo tekla v ravni črti mimo tvojega doma. Prekopljaj travnik po sredi, napravi globoko strugo, da bo tekla voda v ravni črti, ovinke zasuj s kamenjem in naloži navrh pol metra debelo plast. Velikanski dobiček te čaka. Voda ti ne bo več poplavljala travnika in tudi senožeti in njiv ne, ker bo ostala v strugi. Brzino potoka uporabiš za gonjo mlinskih koles, in tako potok ne bo drvil v reko z velikansko silo in hitrostjo. Ob mlinskih kolesih se stre njegova moč. Senožeti in travnike nagnojš z umetnimi gnojili, in Gantarjevina postane paradiz.“

„Pametne stvari mi svetuješ, toda kaj bo berač trosil denar, ko ga nima, da bi plačal svoje upnike!“

„Ali te upniki zelo nadlegujejo?“

„Da, da, zelo. Bojim se, da ne bodo hoteli več potrpeti in da poženo zemljo na boben.“

„Koliko je vredna tvoja zemlja?“

„Cenijo jo na 16.000 K.“

„Koliko imaš pa dolga?“

„Šesttisoč kron.“

„Torej ti ostane desettisoč kron vrednosti čiste.“

„Če me poženo na boben, mi ne ostane ničesar, ker bo zemlja prodana za majhno ceno.“

„Ali bi vzel ti posojilo, da plačaš vse dolžnike in pa, da napraviš mlin pri hiši?“

„Kje naj dobim posojilo?“

„Preskrbim ti ga jaz. Pojdi z menoj čez dva dni v mesto. Pridem pote. Ali si zadovoljen?“

„Zadovoljen sem. Hvaležen ti bom, če me rešiš iz zadreg.“

*

Posrečilo se jima je dobiti posojilo pri velikem in uglednem zavodu v mestu. Veliko je bilo težav, predno je Andrej potegnill osem tisoč kron. Treba je bilo premeriti in preceniti njegovo zemljo, treba se je bilo dogovoriti z upniki, da so dali zavodu odstopna pisma radi vknjižbe. A Martinčič je v teh časih neprestano vsodbujal mladega Gantarja, naj pogumno vstraja. Pismo za pismom je prihajalo na njegov naslov, pismo za pismom je prinašalo kopico navodil in nasvetov.

Med tem je prišla jesen, in Andrej ni imel več časa, da bi izkopal reki novo strugo po sredi travnika. Zato je poplavlila polja in senožeti in prilezla prav do praga pri hiši. Andrej je uvideval dan za dnevom, da je nasvet mladega prijatelja dober in da ga more rešiti nevarnosti in škode, ki se mu je godila leto za letom.

V dolgih zimskih večerih je premišljeval in delal načrte, kako bi na pomlad začel graditi mlin in kopati strugo v travniku. Sestavil si je v duhu navodila, po katerih prične z delom takoj, ko skopni sneg. Martinčič mu je pogosto pisal in mu

obljubil, da pride na pomlad k njemu, da se pogovorita natančno o zadevi.

In res! Kakor hitro je skopnel sneg, se je začelo na Gantarjevini živahno življenje. Andrej je najel delavce, da so mu kopal novo strugo in zidarje, da so mu dozidavali mlin. Prišel je Martinčič in Andreju nasvetoval to in ono in pohvalil njegovo vstrajnost ter ga vsposodbujal, naj se ne ozira prav nič na besede ljudi, ki se bodo posmehovali morda njegovim načrtom in njegovemu delu. Delo je šlo pridno izpod rok. Zid pri novi stavbi mlina je rastel naglo, struga je bila že globoko izkopana in ob straneh sezidan zid iz trdega kamenja, nasajeno je bilo na obeh straneh vrbje. Iz izkopane struge so vozili prst ob staro strugo, da o priliki, ko izpuste vodo v novo strugo, zasujejo staro s kamenjem in povrhu nalože debelo plast zemlje, zasejejo travo in deteljo ter tako nadomeste izgubo s pridobitkom.

Ob nedeljah popoldne so hodili ljudje gledat na Gantarjevino in stari izkušeni možaki so zmajevali z glavo in trdili modro: „E to ne bo nič, to! — Preveč stane. — Andrej je vzel posojilo pri posojilnici in plačal stare upnike. Dolg je vrgel iz ene vreče v drugo, in nevarnost je, da ga bo v drugi vreči bolj tiščal. In ta mlin! Nerodno mu bo kaj nesel.“

Toda Andrej se ni dal ostrašiti od takih besedi. Mati Ktra je gledala včasih z veseljem, včasih pa s bridkostjo v duši na delo, ki se je vršilo pred njenimi očmi. Bala se je, da morda to novo podjetje spravi kmetijo v še večjo nesrečo. Toda njeni strahovi niso bili opravičeni. V poletju je bilo delo končano, struga globoko izkopana, da je po njej tekla reka gladko in hitro, mlin je bil dozidan, kolesa postavljena, žlebi napeljani. V prvi jeseni je že ropotalo v mlinu in pajklji so pridno stresali žito in koruzo v velike in močne kamne, da je potem privrela v majhnih sipih moka v mendrge. Mlin je donasal Andreju lepe dohodke, ljudje so nosili k njemu mlet iz vseh bližnjih vasi.

Prišlo je deževno vreme. Andrej je s strahom pričakoval, da povodenj poplavi morda, kakor prejšnja leta, travnik, njive in senožeti. Toda voda je drla v reki po ravno izpeljani strugi brzo dalje in se ni razlivala čez. Vesel je bil tega in globoko si je oddahnil in kramljal živahno s svojo materjo ter pričakoval boljših časov. Pisal je Martinčiču pismo polno hvaležnosti in ga vabil, naj ga obišče, kakor hitro mu bo mogoče.

*

Andrej je plačal prvi rok obresti in poleg tega še lepo svoto glavnice. Bilo je to spomladi, ko je prodal žito in dve govedi, ki sta se mu dobro opitali v hlevu čez zimo pri zdravi in tečni hrani in izvrstnih posevkih. Tiste dni mu je mati iznova prigovarjala, naj si poišče neveste k hiši. Andrej je zmajal z rameni in molčal.

Zgodilo se je pa, da je prišel domov Martinčič in ga obiskal. In tedaj ga je podražil z Maričko in ga vprašal, ali bi ne šel še enkrat poskusit sreče k Jurčiču.

„Da me vržejo znova iz hiše!“ je odvrnil Andrej.
„Ne vržejo te ne, o tem sem prepričan! Včeraj je govoril stari Jurčič zelo spoštljivo o tebi.“

In tako se je zgodilo, da je Andrej povprašal še enkrat po Marički, in tedaj je bil odgovor Matije Jurčiča dovoljen.

Po Veliki noči so pa napravili svatbo, in na Gantarjevino je prišla nova gospodinja. Naselili so se tam lepši časi in otroci mladega Andreja niso verjeli, kako se je nekdanj hudo in slabo godilo njih očetu in dedu, ki sta se borila toliko časa za zemljo in jo naposled osvobodila.

MICI LEŠČAK:

OBSOJENA.

Dan za dnevom jok in zdihovanje in spet jok in jadikovanje venomer. To je sledilo neprenehoma dolgo vrsto dni. Vedno iste besede je ponavljala: „Saj nisem vzela, zakaj so me zaprli?“ Tolažbe sojetnic so bile brezuspešne.

Bilo je pred enim mesecem, ko je bila Julka še sobarica pri bogati družini Kolarjevi.

Nekega dne, ko je pospravljala v jedilni sobi, pride k nji domača starejša hči s stokronskim bankovcem v roki ter ukaže, naj gre menjat bankovec! Julka, ki je ta čas ravno brisala klavir, odgovori: „Tako, gospica, samo še ta klavir obrišem.“ Gizela, tako je bilo ime domači hčeri, položi bankovec na mizo, ter odide v kuhinjo k materi.

Ta hip priskočita v sobo dve mlajši hčerki, prineseta s sabo ovoj volne ter jo zvijeta v klobčič.

Med tem časom je Julka pospravila v sobi ter se pripravila, da gre menjat bankovec.

Oh groza! Bankovca ni nikjer!

Vsa prestrašena hiti v kuhinjo h gospodični, rekoč: „Prosim vas, kam ste položili bankovec? Na mizi ga ni!“ Gospodična in gospa, obe hitita v sobo, ter iščeta in kričita, kje je bankovec?

Gospodična: „Saj sem ga položila na mizo!“

Julka: „Res, saj sem videla in vendar tukaj ga ni.“

Gospa pravi Julki: „Aha, ti si ga vzela in zdaj ga iščeš, misliš, da nas boš s tem prekanila!“

Julka prebledi. Od presenečenja ne najde niti besede, da bi odgovorila. Pa kaj bi njene besede tudi pomagale?! Gospa je skrajno razburjena in bi se ne dala pregovoriti.

Julka se vsede na stol, zakrije obraz z rokami in joka, joka. Debele solze ji tečejo izpod prstov ter kapljajo na burno vzdigujoče se prsi.

Gospa se ne zmeni za njen obup in jok, ampak pošlje po stražnika. Čez deset minut je že stražnik v sobi. Gospa mu hitro pripoveduje, kaj se je zgodilo; zraven pa ne pozabi dolžiti Julke. Ko gospa konča, obrne se stražnik proti Julki, prime jo

za rame in veli: „Idite z menoj!“ Šele zdaj se Julka zave iz otropelosti in zakriči: „Jaz ne grem! Jaz nisem nič vzela!“

Stražnik, vajen takih prizorov, mirno odgovori: „Na stražnici vas preiščejo, in ako pri vas nič ne najdejo, vas hitro odpustijo!“ Julka, svesta si svoje nedolžnosti, gre za njim.

Ko pride opoldne gospod Kolarjev domov, mu gospa pove, kaj se je zgodilo. Gospod, bolj preudaren mož, kakor njegova žena, meni: „Morda si se vendar prenaglila!“ Gospa še vedno vsa razburjena začne vpiti: „Kaj ti boš mene učil?! Jaz že vem, kako se mora z deklami postopati!“

Julko so na stražnici res dobro preiskali, toda bankovca pri njej niso našli. Pošljejo po gospo Kolarjevo. V kočiji se pripelje gospa, vsa našopirjena in nališpana. Ko stopi v stražnico, ji pokaže tam nahajajoči se stražnik stranska vrata, skozi katera gospa Kolarjeva hitro izginje.

Tu sedi na stolu gospod komisar z resnim obrazom. Na nasprotni strani pa Julka.

Čeravno vsa potrta, vendar ji sije z obraza žarek upanja; češ, morda me vendar izpustijo, ko niso pri meni nič našli.

Ko gospa izve od gospoda komisarja, da niso pri Julki nič našli, se vznemiri ter zakriči: „To ni mogoče! Torej je po potu proč vrgla, ali na kakoršensikoli bodi način uničila. Saj vendar pravi, da je bil bankovec na mizi, da ga je videla in nihče drugi ni bil ta čas v sobi, torej je čisto jasno, da ga je vkljub vsej svoji tajitvi le ona vzela, ker bankovec sam od sebe ni izginil!“

Zdaj je gospod komisar res v zadregi in ne ve, kaj narediti.

Na eni strani gospa, ki trdi, da je njena dekla tatica, na drugi strani Julka, uboga žrtev, brez vsake obrambe in pomoči. Njena trditev, da je nedolžna, nima veljave, kajti obtoženki, tudi če govori resnico, ne verjamejo.

Zdaj napiše komisar listek in ukaže stražniku. Peljite Julko v preiskovalni zapor, naj sodnik odloči!“

Julka je že mesec dni v zaporu, njene preiskave še ni konec. Bila je sicer že parkrat pri preiskovalnem sodniku; toda stvar je tako zamotana, da je ni mogoče rešiti. Gospodična Gizela trdi, da je bankovec položila na mizo. Julka tega ne zanika, potrdi, da je ta izjava resnična in vendar, kje je bankovec? Preiskava se je vlekla dolgo, čez dva meseca.

Julka je imela edino upanje, da bo morda vsaj pri obravnavi oproščena. Saj ji njene sojetnice venomer trdijo, da jo sploh ne morejo obsoditi, ako nimajo zadostnih dokazov. Nasposled vendar pride zaželjeni dan.

Obravnava se prične. Najprej prečitajo zapisnik. Nato pristopijo priče, gospa Kolarjeva in njene tri hčere. Gospodična Gizela potrdi pod prisego, da je položila bankovec na mizo. Mlajši dve hčerki ne dobita prisege, ker otrokom ni prisega dovoljena. Samo gospodu sodniku sežeta v roko in izjavita, da

sta bile v sobi, pa da denara nista videli in tudi da nista videle, da bi Julka kaj vzela.

Zdaj vpraša sodnik Julko, če ima kaj za ugovarjati. Julka reče: Nič, kar so gospodične rekle, je vse res, toda jaz bankovca nisem vzela! Zdaj vstane državni pravdnik ter izjavi: „Obtoženka je prekanjena in zvita, ali pa je vse to le gospejno maščevanje.

Končno obsodijo sodniki Julko na šest mesecev zapora.

Ko Julka sliši obsodbo, začne vpiti in jokati: „Jaz nisem kriva, jaz nisem vzela!“

Zvečer pri večerji v Kolarjevi hiši je vse nekam tiho in žalostno. Sliši se le enakomerno rožlanje žlic in vilic. Gospod Kolarjev pretrga ta molk, se obrne proti svoji ženi ter pravi: „Morda je pa vendar Julka le nedolžna in se je denar kam izgubil.“ Gospa, ki ji je bilo tudi nekoliko žal, da je Julka toliko dobila, čeravno je bila prepričana, da je ona vzela, pravi: „Kaj se hoče, stvar sem morala peljati do konca, ker drugače bi sum lahko padel na moje hčere. Sicer pa se bo punca prihodnjič varovala jemati tuj denar!“

Julka se vrne v jetnišnico vsa bleda, potrta. Njeno zadnje upanje jo je varalo, vendar pa se je obnašala mirno. Misliti je bilo, da se je vdala v svojo usodo, toda to je bilo le navidezno. Vedno je nekaj premišljevala.

Nekega dne, ko so šle druge jetnice na sprehod, ni hotela z njimi, ostala je sama v sobi.

Obesila se je.

Ko se je žalostna vest razglasila po mestu, so ljudje siroto obžalovali. Res, uboga Julka! V cvetu mladosti si je pretrgala nit življenja. Še pred tremi meseci zdrava, vesela, polna življenja. Zdaj je obupala sama nad seboj . . .

Tudi Kolarjevi izvedo to novico in mož pravi svoji ženi: „Zdaj imaš! Strašno je to!“ Ona pa mu odgovori: „Zakaj pa se je obesila, saj ji nisem jaz ukazala?! Škoda, da sem jo imela kdaj pri hiši! Koliko sitnosti radi nje . . .!“

Minila so od tega časa tri leta.

Kolarjevi so se selili. Odnášali so pohištvo iz stanovanja. Zadaj za veliko omaro so našli pozabljen klobčič volne. Bilo je namreč še nekaj malega volne onega klobčiča, ki so ga deklice zvile oni dan, ko je zmanjkal stokronski bankovec v jedilni sobi, zaradi katerega je Julka tako žalostno končala. Na bližnji mizi se je nahajal omot starih časopisov. Gospa Kolarjeva vzame klobčič v roke in zveže omot z volno. Ko vso volno zvije na omot, ostane ji v roki neki barvan zmečkan papir. Razgrne ga. Bil je oni usodepolni bankovec.

Ko so namreč tistega dne, ko je zmanjkal bankovec, prišle v sobo deklice z omotom volne, je bil res bankovec na mizi, kamor ga je položila gospodična Gizela.

Takrat so deklice nevedoma vzele oni bankovec, ga zmečkale za podlago in na njega zvile ono volno.

Zdaj se je stvar razjasnila, toda žalibog prepozno.

Zdaj hiti gospa Kolarjeva po mestu od uredništva do uredništva in prosi, naj vsi časopisi natisnejo naslednjo izjavo: „Julka Podgornik, ki je bila pred tremi leti obsojena zaradi tatvine sto kron in ki se je potem v ječi obesila, je bila nedolžna, pomotoma obsojena. Zdaj se je našel oni usodepolni bankovec . . .“

Nato je Kolarjeva gospa razdelila oni denar med reveže misleč, da bo s tem vsaj deloma popravila krivico, ki jo je storila Julki. Vsakemu je pripovedovala svoj greh in kesala se je bridko. Ali vse njeno kesanje ni več zbudilo nesrečne mlade deklice, ki je po nedolžnem prišla v ječo in potem zapuščena in žalostna obupala nad življenjem.

PAVEL KARLINC:

BAJTAR JANEZ.

Na koncu vasi je stala vegasta in napolpodrta bajta. Sive in zakajene stene, okrašene s svetimi podobami iz starih časov, so gledale mrko na veliko štirioglato mizo sredi izbe. Na zapečku pa je sedel ali ležal sivi bolehní Matevž in žvečil tobak . . .

Ni imel gospodinje stari, ne hlapca ali dekle, da bi mu stregli. Le sosedá, sloka in lakomna Petranka je prišla vsak dan malo pogledat, skuhala opoldne krompirja in za silo pospravila v izbi.

„Nekaj boš že dobila po meni, dolgo itak ne bom, sorodnikov pa tudi nimam,“ ji je delal Matevž. Petranki pa so se zdele te besede pripravne za nadaljno izpraševanje in mu je dejala: „Kaj bo pa z bajto, oče?“

„E, kaj bo? Nič ne bo! Bajta je Janezova, tistega Janeza, ki šepa, moj prijatelj je, neroden in star, naj preživi zadnje ure pod svojo streho. Slaba je streha, veter bi jo kmalu odnesel, Janeza pa bo že še počakala.“

„Kaj bi veter strehi, ognja se boj Matevž, streha je izsušena,“ je mrmrala Petranka sama pri sebi. Toda nenadoma se je prestrašila takih besed in se je, lakomna kakor je bila, okrenila in jezna odšla. Tisti dan je ni bilo več. Drugi dan je prišla, a bila je mrka in slabe volje . . .

Ko je prišla nedelja in je zvonilo pri fari k deseti maši, je stala Petranka na pragu svoje hišice in gledala ženske, ki so drobile v cerkev. — Tudi Janez je prišepal iz oddaljene vasi, vključen in kosmat v obraz, in se ustavil pred Petranko.

„Kako pa kaj Matevž,“ je rekel, „slišal sem, da je hudo bolan in da so bili že župnik pri njem. Hitro ga je podrlo.“

„E kaj; od starosti je bolan, pokašljeuje in zmedeno govori. Smrt mu že trka na vrata,“ je rekla Petranka in dostavila, kakor je bila nevošljiva: „Janez, kmalu se boš preselil s culo pod svojo streho, kmalu boš bajtar. Glej no, kdo bi si to mislil!“

„Kakšen bajtar,“ se je začudil Janez.

„I, nikar ne prikrivaj; Matevž ti bo zapustil bajto. Rada bi res vedela, zakaj ravno tebi, ki mu nikoli nisi ničesar dobrega storil.“

Obrnila se je v vežo in odšla. Jezila se je nad Matevžem in Janezom in brundala do kosila.

Janez pa je šepal v cerkev in molil za Matevža in za srečno zadnjo uro.

Vse to se je zgodilo spomladi, ko je sijalo veselo solnce, prikukalo skozi okence na zapeček k Matevžu in se mu prešerno smejala . . .

* * *

Do jeseni je Matevž pokašljeval, v jeseni pa ga je doletela smrt. Petranka ga je našla mrtvega na zapečku. Na fari je zaklenkal zvon, njegov rezki glas je donel po vasi. Ženice so stikale glave in modrovale o ranjkem. Kmalu nato pa so prišli ljudje v bajto pokropit starega Matevža.

„Ti Mehaška, hitro ga je pobralo, pa tak orjak je bil,“ je šepnila stara Katra.

„Čigava bo pa bajta,“ je vprašal Mehaško debeli krčmar.

„Janezova bo, njemu jo je zapustil, njegove vrste človek je,“ je odgovorila Mehaška.

„Tudi meni je pravila tako Petranka. Ti že veš, kako je bila jezna in slabe volje. Bognasvaruj res,“ se je oglasila klepetava krčmarica.

Naposled pa je prišepal Janez in pomolil očenaš za dobrotnika.

Ko so starega pokopali, je vzela Petranka izpod Matevževega vzglavja hranilno knjigo in nekaj tolarjev v nogavici in se napotila v mesto. Uradnik v hranilnici pa ji je dal komaj 15 goldinarjev. Jezna je bila nad dolgo potjo in se nevoljna vračala domov, ker se ji je zdelo premalo.

Janez je prišel in se naselil v bajto.

Kakor Matevž se je vsedel na zapeček in gledal v strop ali na tla in premišljeval o smrti. Toda ni sedel dolgo.

Tisti čas namreč, ko so padali raz drevje zadnji rumeni listi, se je pokazal na Janezovi strehi nenadoma velik ogenj.

Čudovito hitro se je razširil, da je bila kmalu vsa bajta v plamenu. — Janez je stal pred bajto in gasil ogenj. Trudil se je on in sosedji, ki so prišli na pomoč, toda rešiti niso mogli ničesar.

Skočil je v bajto po culo in denar in prišel nazaj opaljen, z osmojenimi lasmi.

*

Nihče ni vedel, kdo je zažgal, tudi raziskoval ni nihče. Drugo jutro pa je vzel Janez culo; ozrl se je z zlohotnim očesom na hišico lakomne Petranke in se star in betežen napotil v svet . . .

Miha Vogrin je viničar. Dolga leta stanuje v stari viničariji na griču, katero so lani tako mično pobelili in prekrili z rdečo opeko. Spomladanski večer je bil, ko je sem privedel mlado nevesto. Godci so igrali, svatje so vriskali, pa se je kmalu vse nekod izgubilo, izginilo, in noč je objela zemljo. Tako je v življenju: Komaj stopiš na breg, zasučé se svet in ne veš pota v dolino. Cela vrsta otrok se je lovila materi za krilo, očeta pa objemala krog pasu. Še dalje — odrasli so, poiskali si lastna gnezda in sedaj jim gre življenje naprej po stari, izhojeni stezi. Sključena starka se obrača v kuhinji, da njemu in najmlajšemu sinu pripravi skromno kosilce. Ali pa nosi slamo in vodo kravi Dimi, ki jo redi za tiste čase, ko ji skrivnostno življenje ukaže leči v posteljo, iz katere po lastnih slutnjah ne vstane nikdar več. Trikrat se je spremenil Mihin gospodar. Pred par leti je kupil tisti vinograd in še dva druga v bližini neki general iz Gradca. Strog je, močan in velik; gumbi njegove suknje blestijo kakor okna v solncu. Miha se mu je predstavil po vojaško izbočil je prsi, vzdignil glavo in stisnil pete, ter se nerodno naklonil, da je celo mračnemu generalu ušel veseli smehljaj. Kmalu potem ga je postavil za nadzornika vseh vinogradov, kar jih je imel general v tistem kraju. Čez dva druga viničarja je bil postavljen in bog ve koliko težakov bo moralo ubogati njega — Miho. In pogospodil se je stavec: gladko obrit, z raztrganim ovratnikom, brez predpasnika in z palico v roki ponosno koraka čez hrib, oziraje se na vse strani. Ljudje se na tihem muzajo; včasih se najde kdo, ki mu izza zida predrzno zakliče „frboltar“, toda Miha se, kajpa, ne ozira na nikogar, zvest samo gospodu generalu, ki mu baje od daleč sega v roko, ponudi smodko in gumbi mu zablestijo, da je veselje.

Med tem se je njegov najmlajši sin razvil v krepkega fanta. Širokopleč in visok je, pa močan, da mu ni kmalu enakega. Njegov zagoreli obraz nosi že resne moške črte; kosti so se izbočile, oči pa vdrle, in če ima kaj važnega preudariti, nabere čelo v gube. Preračunjen je kot sam general; vse hoče videti, otipati, pretuhtati. Z vaškimi fanti malo občuje; najraje zahaja med odrasle ljudi, kjer se razpravlja izključno o gospodarstvu. A starcu prihaja nekako čudno, ko gleda sina. In ta neznana čuvstva, ki se dan za dnem zbirajo v njegovi notranjosti, izbruhnejo na dan takrat, ko ga sin — uči, popravlja ali svetuje, zakaj tako daleč je že narasla fantova prezgodnja dozorelost. V nedeljo po maši sedne Miha za mizo, natakne si očale in urejuje tedenske račune: temu težaku se mora izplačati toliko dnine, onemu toliko in tako dalje. Sin navadno sedi pri peči, ali pa na klopi poleg postelje. Človek bi sodil, da ga očetovi računi nič ne zanimajo, toda on pazljivo posluša, tuhta in molči. Stavec postaja nervozen, žile na čelu in po sencih mu nabreknejo, obrača se, praska in s svinčnikom trka po mizi.

„Pet in osem je . . . vrag, odkod ta megla?“

In pogleda sina, pa fant samo mežika z očmi in komaj vidljiv smehlja mu igra na ustnicah.

„Ahà, že vem — dvanajst!“

Končno pride do tega, da starec razjarjeno požene knjige v kot. Takrat stopi sin k mizi.

„Pokažite, oče“, pravi in pipa se mu obesi na spodnjo ustnico, da se pokažejo umazani zobje. Škilji z očesi in nekaj žoltega se mu ziblje v globini, kakor bi veter šel čez zrelo pšenico.

„Kaj, fante“, se vzburi starec „kaj boš ti mene učil? Jajce bo pametnejše kakor kura, ha?“

Starec se nekaj časa brani, vidi se — sramuje se pred sinom, končno pa vendar popusti in mu pokaže knjige. Sin sedne za mizo, vzame svinčnik in začne računati.

„Trikrat pet je petnajst — kako ste mogli tu zapisati šest?“

„Kje?“ zardi starec in se nagne nad knjigo.

„Glejte! Sedaj pa dalje: pet in osem je trinajst, a vi ste zapisali številko dve.“

„Vidiš vraga. Trinajst je, saj res!“ Prihaja mu vroče; najraje bi sina vrgel skozi vrata, pa ne more ničesar. Končno mu vse preseda in se odstrani iz sobe. Med tem, ko sin popravlja račune, se starec greje na solncu in kadí iz dolge pipe. Kolorbarji dima ga krožijo, se sučejo in izginjajo pred novimi.

„Kam gre to, kam mine?“ se vprašuje starec in strah mu gleda v dušo.

General je tisti čas sporočil, da pride določenega dne k svojim vinogradom. In res je prišel — zasvetili so se gumbi in Mihi je vztrepetal srce. Postavil se je v svojo vojaško pozico ter bistrhih oči čakal povelja.

„Pojdimo v vinograd!“

Ponosno je korakal general, Miha pa je stopal zadaj za njim povešenih oči in nekako bledega obraza. Kmalu je prisopihal tudi sin, pa se kar pridružil generalu. Starcu se je to zdelo silno nespodobno in ga je dregnil z palico, pa nič ni izdalo. Poleg generala je stopal sin, dočim je starec, generalov „frboltar“ in prijatelj, ki ve, kako se spodobi za vojaško gospodo, ponižno zaostajal za njima. Tam pri novozasajenem vinogradu sta ga počakala in general se je že od daleč obrnil k Mihi:

„Vaš sin se mi dopade. Ali res on vodi račune?“

Starec je zardel v zadregi, polglasno mrmral in z palico teptal travo.

„Da, stari ste že,“ je rekel general Mihi „in bo najprimernejše, če oskrbníštvo izročim vašemu sinu, ki je zadnji čas itak vse vodil.“

Mihi je postalo tesno pri srcu. Kakor za požirkom kiselega vina mu je prišlo, pljunil je, a ni se dalo izpljuvati. Spačil je obraz in nekaj vlažnega je orosilo zgubano kožo. Obrnil se je stran — ne po vojaško, temveč tresočih nog in nerodno, kakor otrok.

DESETLETNICA.

Gospa Klotilda je slonela na oknu in gledala na trg za odhajajočimi otroci. Bil je najlepši zgodnjespomladanski dan, ki je glasno vabil meščane iz zaduhlih sob na čisti zrak — in kdor je le količkaj mogel odložiti svoje delo, je po hitel vsaj za pol urice na solnce. Gospo Klotildo se je navadno srečavalo v takem času na sprehodu, kamor je najraje sama vodila svoje štiri otroke. Danes pa je pripustila to svoji služkinji in ji celo naročila, naj pride z otroci šele o mraku domov. Ni jo motil začuden pogled marljive Anče, kateri ni šlo v glavo, kaj naj delajo otroci v tem času tri ure zunaj, ko je vendar še nekoliko vlažno in se ne morejo v drevoredu tako dolgo igrati kot poleti. A gospa Klotilda je hitela z mrzlično naglico oblačit otroke, kot bi se ji kdo ve kam mudilo in jim je tudi z okna le parkrat pomigala z roko v slovo, nato pa se hitro umaknila v sobo. Hotela je biti sama in zdelo se je, kot bi se ji kamen odvalil od srca, ko je zaklenila vrata stanovanja in se vsedla k pisalni mizi, odpirajoč najmanjši predalček, kjer je imela shranjene svoje mladostne spomine. Površno je pregledala par starih slik, nekaj pisem njenih najboljših prijateljic in končno vzela iz dna predala šop lepo zvezanih pisem, katera je položila pred se na mizo. Par trenutkov obotavljanja, kot bi jo bilo sram, da se zaloti pri tem delu, nato pa je krepko potegnila za vrvico in pisma so zdrčala s kupa na obe strani po mizi. Vzela je v roke prvo, je prečitala počasi in odložila. Istotako drugo, tretje . . . Dalje ni šlo več. Gospa Klotilda je podprla glavo z obema rokama in prve solze so ji zdrsele po lepih licih. Bila so to pisma njenega zaročenca, sedajnega soproga.

Ravno danes je preteklo deset let od njune poroke. S kakimi nadami je stopala tedaj mlada Tili na Dunaju pred oltar s svojim ljubeznjivim ženinom! Niti solze materine, od katere se je najtežje ločila, niso dosti kalile njene tihe sreče. — Železniški uradnik Viktor je odpeljal svojo ženko iz hrupnega Dunaja v malo Kranjsko vas. Lepa zamena to, za mlado veselo damo! A videti je bilo, da Klotilda te razlike prav nič ne občuti, ostala je ista vesela in marljiva Tili, ki je našla vso srečo v tem, da je svojemu možu dobro postregla in da mu je pripravljala kolikor mogoče udoben in prijeten dom. Kmalu je našla v ženi Viktorjevega kolege najboljšo prijateljico in tako sta se — obe nezmožni našega milega jezika — tem tesneje združili, čuteč se tujki med Slovenci.

Ko je njena družinica po nekaj letih štela štiri otročiče, se je gospo Klotildo videlo le redkokedaj na kaki zabavi. Vsebinsko njenega življenja so tvorili sedaj le otroci in mož, le za te je delala in živela. Viktor je bil v pravem pomenu besede srečen: imel je lepo, mlado in zelo marljivo ženo ter četvero zdravih, ljubeznjivih otrok. Ko je bil po par letih prestavljen v bližnje

mesto, se tudi v družabnem oziru ni bilo več toliko pritoževati, tu je našel mnogo slovenskega uradništva, med njimi celo par sošolcev. Njegova soproga tu ni iskala družbe, ker ji je bilo poleg drugega mučno tudi to, da bi morala kot Nemka poslušati — v teh, politično tako žalostnih časih — kako udriha en narod po drugem. Včasih se ji je vzbudila misel, da mora biti Viktorju neprijetno, da nima žene svoje narodnosti — a pregnala je brž ta dvom, saj ji je dostikrat že povedal, da ga to ne moti.

Potekalo je že deveto leto njenega srečnega zakonskega življenja. Tedaj se je Klotildi včasih začelo dozdevati, da njen mož ni več tako zadovoljen kot nekdanj in marsikdaj ji je na njeno vprašanje odgovoril tako rezko, da si je takoj začela spraševati vest, kaj je pač zakrivila k tej slabi volji. Ker se je ta neljubeznjivi ton vedno pogosteje ponavljal, je začela Klotilda resno razmišljati, kako temu odpomoči. Sklepala je, da pisarniško delo dela nervoznega njenega moža in začela mu je prigovarjati, naj vstopi kot člen v ondotno čitalnico, češ, tam prirejajo mnogo zabav in te ga bodo razvedrile. Rečeno, storjeno. Viktor je ubogal nasvet svoje žene in čez mesec dni že deloval pri veselilnem odseku kar najmarljiveje. Res je postajal zopet dobre volje in Klotilda je vsa srečna spoznala, da je pravo zadela. Vabil jo je tudi mnogokrat s seboj, a kaj se hoče, stara navada — železna srajca — izgovarjala se je, da otroke težko pusti same, in tako je le ob posebnih prilikah posetila tudi ona te zabave.

V tistem času je zbolel njun prvorojenec za škrlatinko. Skrbna mati se ni ganila od njegove bolniške postelje in ko je srečno prestal bolezen, se je na nasvet zdravnikov podala ž njim v morske kopeli, kamor je vzela s seboj tudi ostala dva otroka. Viktor, ki je imel prosto vožnjo, je obljubil, da jih poseti vsako soboto, da bodo skupaj prebili nedeljo. Začetkom je res držal dano besedo, a že po treh tednih je prišlo pismo, da je tisto nedeljo zadržan priti. Tudi prihodnji teden je izostal. Nato se je pripeljal mesto v soboto šele v nedeljo zjutraj, zvečer pa že odpotoval. V naslednjih dveh mesecih jih je obiskal le še dvakrat z izgovorom, da pogosteje ne more, ker mora sedaj kot odbornik skrbeti za različne poletne prireditve in izlete, ter se jih tudi udeleževati.

Pošten človek ima tudi druge za poštene. Tako je tudi gospa Klotilda verjela moževim besedam. Temu pa je istočasno plamenelo srce za sestro nekega prijatelja, ki ni vživala baš najboljšega ugleda. Govorilo se je o Rozi, da zna neverjetno hitro zapresti v svoje mreže tistega moža, ki se ji slučajno dopade. To pot jih je nastavila Viktorju — temu dosedaj tako nepristopnemu možu. Po mestu so kmalu začele krožiti najneverjetnejše stvari, katerih celo najbolj lahkoverni niso hoteli takoj verovati. Toda kakor nastane iz potoka veletok, tako je tudi iz teh drobnih novic kmalu nastala cela povest, katere glasno nihče ni hotel pripovedovati, pač pa so jo s pritajenim glasom pravile dame pri kavi in gospodje so jo ponavljali zvečer pri kozarcu vina v gostilni.

Konec vsem tem pogovorom je bil navadno stavek: „Uboga gospa, kadar bo prišla na to!“ Klotildo so radi njene miroljubnosti in priprostosti zelo spoštovali.

Neke nedelje se je družinica vrnila z očetom, ki jim je prišel na pol pota naproti. Za Klotildo se je začelo zopet staro življenje dela, Viktor pa je takisto nadaljeval začeto veseljaštvo. Kmalu je opazila soproga, da mora imeti njen soprog poleg društvenih „skrbi“ še kake druge, a bila je preponosna, da bi ga izpraševala, kaj ga je tako odtujilo njej, oziroma otrokom. V svoji veliki dobroti ga je začela še celo zagovarjati, češ, saj ni čuda, da se jih je odvadil nekoliko po tako dolgi odsotnosti.

Prišel je kmalu zimski čas, čas plesov in zabav. Viktorja je po dolgih letih zopet začel mikati ples in videlo se ga je zelo pogosto sukati se z Rozo, s katero je odslej redno vsak večer promenal po mestu. Vsaki drugi ženi bi prišlo to kmalu do ušes, le Klotilda, ki skoraj z nikomur ni občevala, je bila tako srečna, da ji je ostala ta resnica neverjetno dolgo prikrita. Pripomogel je k temu zelo mnogo Viktor sam, ki je čutil, da mu postajajo vroča tla pod nogami. Skušal se je na ta način nekako zavarovati pred svojo ženo, da je z njenim dovoljenjem večkrat povabil svojega prijatelja in Rozo na dom, češ, da uboga gospodična nima priložnosti mnogo občevati z ljudmi, ker jo bolna mati ne more spremljati, ter bi se radi tega rada pridružila gospe Klotildi in njenemu možu, da bi lahko skupno posečali kake zabave. Parkrat so na to Klotildo res pregovorili, da je šla z njimi, a kmalu je s svojim bistrim očesom spoznala, da igra tu le vlogo plašča, za kateri se skrivata Viktor in Roza. To spoznanje je bilo pravi meč v njeno srce. Po dnevi je z neumornim delom skušala tešiti to bol, v nočeh brez spanja pa se ji je zdelo, da ji mora zavreti v glavi od samega razmišljanja. Čutila se je grozovito ponižano in najraje bi z otroci takoj zapustila ta kraj in pohitela k materi na Dunaj. A zdelo se ji je kruto in sebično, da bi radi sebe vzela otrokom očeta — morda za vedno.

Z Viktorjem ni spregovorila v tej zadevi niti besede. Če bi bil ta na svojo ženo količkaj pozoren, bi bil lahko opazil, da je postala bolj redkobesedna in žalostna — a on sigurno ni imel časa posvečati ji toliko misli kot ona njemu. Ostalo je tedaj pri starem, Viktor je hodil svoja pota in soproga ga ni nikdar spraševala, kje je bil in kaj je delal. Ko je nekoč Ančka nevoljno zagodrnjala, kako neredno prihaja gospod k večerji in pusti gospo čakati, jo je ogorčeno zavrnila, naj se za take stvari ne briga, ker to ni njena skrb. Slutila je, da ji hoče zvesta dekla s tem uvodom nekaj več povedati in jo je raje prekinila, še predno je ista začela govoriti. Sama sebi ni hotela priznati, da goji še vedno upanje na nekako zboljšanje razmer — a vendar je bilo tako.

Začetkom februarja bi imela praznovati 10 letnico poroke. Še pred nekaj meseci ji je govoril, da se bodo pustili na ta dan fotografirat vsi skupaj in da bo on sam iz te predloge napravil

veliko sliko, kajti bil je dober diletant in se je v prostih urah prejšnjih časov mnogo bavil s to umetnostjo. Morda se je Klotilda zanašala, da ga bo to delo priklenilo na dom? Vsekako sama ni vedela, zakaj stavi tako upanje ravno na ta dan. Skoraj z otročjim veseljem je pripravljala svojim ljubencem nove oblekce, češ, da bo slika v oblekcah te vrste najlepše izpadla. Soprogu ni o tem ničesar omenila, temveč čakala, da bo on prvi sprožil pogovor o tem predmetu. A vse čakanje je bilo zaman! Viktor ni le pozabil na slikanje, ampak na ta dan sploh. Prejšnji večer je prišel zelo pozno domov, ter bil zjutraj, ko so ga klicali k zajtrku, še ves zaspan in nevoljen, da ga bude. Vstal je kake pol ure pozneje kot sicer in nato z veliko naglico opravil svojo toaleto ter odhitel po kratkem pozdravu v pisarno. Ko se je opoldne vrnil h kosilu, je bil še vedno slabe volje, držal se je tako čmerno, da se ga otroci niso dosti upali spraševati kot sicer. Tudi gospa Klotilda je molčala večji del, saj ji je bila duša prepolna raznih čutov, da bi bila mogla govoriti.

Ko se je Viktor po končanem obedu odpravil kakor običajno v kavarno, je Klotilda z vso silo zahrepenela biti sama. Zato je tudi poslala otroke s služkinjo na sprehod, sama pa se je oddala spominom — ki so se ji zdeli v tem hipu edini tolažniki.

Zunaj je zapel zvonec, takoj nato je nekdo krepko pritisnil na kljuko. Počakala je trenotek, ni se hotela pokazati z objokanimi očmi, potem pa je na lahko odprla vrata in vzela došlo pošto. Bilo je par pisem na soproga, jedno tudi za njo. Spoznala je materino pisavo in hlastno odprla kuverto. Dobra mati se je spomnila današnje 10 letnice in prisrčno častitala dragi hčerki in zetu, v nadi, da je njuna sreča še vedno nekaljena. Klotilda je zganila pismo in nove solze so jo zalile. Zaklenila je list v predal, da bi ga ne čital njen soprog, da si je veljal tudi njemu . . .

Otroci so se vrnilo o mraku veseli domov ter hiteli pripovedovati, kaj so delali popoldne.

Pri večerji vpraša naenkrat druga hčerka: „Mama, ali obhajata s papanom danes res 10 letnico poroke?“

Klotilda zarudi in nehote pogleda svojega moža. Viktor se nekoliko strme ozre v njo, na to pa se zazdi, kot da je v zadregi. Klotilda se prva zave.

„Kdo pa je rekel to?“ vpraša s pritajenim glasom.

„Gospa geometrova je vprašala Ančko, če so lepe oblekce, ki si jih napravila za današnji dan.“

„No, in kaj je rekla Ančka?“

„Da jih še nismo oblekli. Zakaj pa jih ne pokažeš, mama? Kakšne pa so, Ančka nam ni hotela nič povedati?“

„Oblečete jih drugič, ko — ko bo bolj toplo, — danes je še premrzlo,“ odgovori nekoliko zmedeno Klotilda, ter hiti nato k omari, da pokaže otrokom nove obleke, ter tako obrne vso otročjo pozornost na nje.

Dolgo še ogledujejo otroci te lepe stvari, šele po večkratnem opominjanju jih spravi Klotilda spat.

Ko se vrne v obednico, sedi Viktor še vedno na istem mestu — danes se mu ne mudi v gostilno. Klotilda sede na svoj prostor in šiva molče pričeto ročno delo. Zdi se ji, da jo Viktor gleda nepremično, zato hiti vbadati šivanko, da sama komaj sledi delu. Čim delj traja molk, tembolj raste njegova zadrega. Slednjič vstane, zakašlja parkrat, ter stopi k ženi. Roko ji položi na ramo in reče s skoraj prosečim glasom: „Klotilda, zakaj me nisi zjutraj opozorila nato?“ „Na kaj?“ vpraša ona, kot bi ne vedela za kaj gre. „I na današnji dan“ odgovori počasi Viktor. Ona dolgo ne odgovori, slednjič pa ga pogleda s srce pretresujočim pogledom in reče čisto tiho:

„Nisem te hotela motiti.“

Viktor ne vpraša, kaj misli s tem odgovorom, nič se ne izgovarja, nič ne opravičuje, v Klotildinem pogledu in odgovoru čita le odpuščanje in ljubezen, da ljubezen zanj — nezvestnika. Burno ji stisne roko in se skloni k njej, da bi jo poljubil. Ubogi ženi se zazdi, da obhajata prvo in ne 10 letnico v tem trenutku.

Najblažjih misli, najtrdnejših sklepov je polno Viktorjevo srce, ko ji zašepeče besedo: „Odpusti!“

Klotilda ne odgovori ničesar, v grlu ji zastane vsaka beseda ob veseli misli, da ima zopet soproga in otroci zopet očeta.

Uboga žena, kdo ve, če ti ne bo doživeti v najbližji prihodnosti zopet slično prevaro?

FRANJO NEUBAUER:

POMLADNI IZPREHOD PO SREMU.

Sedel sem, da pišem prijatelju. Zopet sem hotel ponavljati stare tožbe, da sem nesrečen, nezadovoljen, osamljen i. t. d. brez konca in kraja. Ali to pot se mě poloti neka nervoznost, da nisem mogel zapisati stavka. Nazadnje vstanem, govoreč sam sebi: „Pusti pisanje! On itak že davno ve tvoje bridkosti in nadloge. Kaj bi ga moril s starim, neplodnim jadikovanjem! Morda bi mu še dobro voljo pokvaril!“ — Poloti se me želja, oditi venkaj v prirodo. Ni bil Bog ve kako lep dan. Nebo so pokrivali tenki oblaki, pihal je precej močan pomladni veter. Ali šel sem. Čimdalje sem hodil, tem zadovoljnejši, veselejši sem postajal. Naenkrat sem se čutil nenavadno zdravega in krepkega. Naravnost prijetno mi je bilo, da je pihal vame veter in da sem mu moral kljubovati. Šel sem dalje in dalje med vinograde. Tam med trtjem se ustavim in se oziram okrog sebe. Začutim neko nepopisno, rajsko veselje nad divno, bujno prirodo sremsko. Na prav malo se vzdigujoči planoti je vse s trtjem zasajeno. Trtno listje je sveže zeleno, grozdje, baš odcvelo, je polno. Tu pa tam še začutim ono fino, prijetno vonjavo cvetočega grozdja. Ob mejah vinogradov stoje sadna drevesa: višnje, črešnje, ma-

relice. Višnje so že zrele, črešnje dozorevajo, deloma so že sladke. Ta bogata priroda! Zaželim si biti čuvaj, pa hoditi s puško, pazeti, da kdo ne napravi škode na trtju, ali da ne odtrga črešnjeve veje, hoteč se naslajati s sadjem, visečim na njej. Ali sam sem vendarle ukradel par črešenj — koščenk.

Zamislil sem v položaj čuvaja. Ne bi bil enako strog proti vsakemu, pristranski bi bil, nepravilčen. Drugim zemljanom ne bi dal škode delati, ko bi pa prišla moja rudečelična Katica ali temnooka Evica iz šole, iz drugega ženskega razreda in bi me tako lepo, tako nedolžno otročje pogledala, dejal bi ji: „Katica, Evica, jej črešenj, kolikor ti srce poželi!“ In ko bi prišla lepa Štefanija, naša najboljša sopranistka v cerkvi, ali pa Gustika, ki ima tako polnodoneč alt in tako lepo na hrbet ji visečo kito zlatih las, tudi proti temu ne bi mogel biti trd. Kaj se hoče! Taki smo in nič drugačni.

V svoji novi umišljeni službi čuvaja krenem dalje, vedno iznova se diveč prirodni krasoti in bogastvu Srema. Kako so lepo uravnali ameriške nasade ti Švabi, ki imajo največji del te izredno rodovitne zemlje v svojih rokah! Še rože, lepolične in prijetno vonjajoče gartrože so zasadili ob potih!

Ali ura priganja, dosti je sanjarenja! Doli k potoku jo uberem. Med visoko travo stopam doli do steze. Čuj! Med vrbovjem ob potoku poje slavec. Kako vabljivo kliče! Zdaj je zasviral na najlepši struni kakor umetnik na goslih, ki napne najtanjšo struno in še v najvišji višini izvablja struni najčistejše glasove. Naenkrat pa neha čisto drugače, kakor bi se zasmel vesel fant. Čudovita ptica, kje si, da te vidim, da se ti divim, da ti čestitam! Skrit je ponižni ptiček med vrbovjem. Na visokem drevesu pa žvižga pirol, odet v praznično rumeno suktnjo. In te vrbe! Stare so že, stare. Baš je zapihal, zabril veter močnejše in staro drevo hrešči, da mislim, zdaj pa zdaj se razkolje. Ali priti mora močnejši sovražnik!

Pridem vun iz vinogradov in sadovnjakov. Tam doli na njivah je polno delavcev in delavk. Vse pisano jih je: Švabic, Srbkinj, ali največ Mažaric in Slovačinj, ki jih je pozval grajščak, ker so cenejše ko domače. Slovačkinje v belini kakor golobice, Mažarice v pisanih, rudečih, plavih, rumenih krilih.

Tudi ob meni je njiva. Na njej valovi rž. Ej kako žene veter gosto klasovje sem in tja! Zdaj se upre vanje in je zavalo na eno stran, takoj zopet pa na nasprotno.

Dalje! Akacijin gozd. Kako buči veter po vejah! Trga jim komaj rojeno lističe in jih odnaša. Drugikrat v urah sentimentalnosti in otožnosti bi me obšla misel, da usoda vse odnaša kakor veter lističe. Ali danes ne maram teh misli. Danes sem vesel in samo gledam, kako se igra veter z lističem kakor živahno dete z igračko.

Konec je hoste! Lipe duhte v drevoredu. Vse so v cvetju kakor neveste v samih mirtinih šopkih. Lastovke letajo z ene

strani na drugo. Kako se pode, kako neutrudno švigajo sem ter tja!

Pride postarno dekle, siromašna, grbasta, zato je ostala samica. Pobira trhle veje, ki jih je veter zagnal z lip, in jih skuplja v naročje. Hipno čuvstvo nezadovoljnosti, usmiljenja, otožnosti se me poloti, ko gledam sirotico. Ali dolgo ne traja to razpoloženje. Danes ni mesta žalosti v mojem srcu. Danes sem vesel, danes sem krepak, poln življenja.

Ozrem se tja gori v daljino: Fruška gora gleda semkaj na ravnine, Fruška gora s svojimi oranjami, vinogradi, hrastovimi, bukovimi in lipovimi hostami. Zaželim si na planine in spomnim se, kako smo peli mladi, veseli, brezbrizni krasno pesem: „Stoji v planini vas.“ Poskusimo, če se da še z raskavim grlom zapeti kakor nekdanj! In zapojem si priljubljeno pesem glasno, da me začudeno pogledata Srba, ki se peljeta tam po drumu, po zidani cesti. Mislita si pač: „Kaj neki poje? Ali ni pri brihti? Midva bova s konjički naenkrat doma, on pa težko da bi odšel plohi.“ Oblaki so se namreč med tem zgostili in kazalo je močno na dež. Ali naj pride vihar, danes se ga ne bojim, danes bi se ruval, metal bi se ž njim. Vesel sem in zdrav in krepak, in vesele me celo temni oblaki. Danes vidim le naravo, to veličanstveno, neprekosljivo delo večne stvarilne moči!

V preneglici.

„Ali so vam v uredništvu res že sprejeli Vašo pesem?“

„Da, ali takoj drugi dan so mi jo vrnili, češ, da se je to zgodilo po pomoti in v preneglici.“

Važen vzrok.

„Zakaj pa ste odslovili vašo dekle?“
„Zavoljo njene velike noge. Pomislite le, ko sem skrila zvečer škornje svojemu možu, da ne gre v krčmo, mu pa je ona posodila svoje.“

Od 3. tedna jo hranimo z Vašo izvrstno otroško moko, ki ji močno ugaja, Dozdaj še ni bolehal, tudi zobke je dobila brez bolečine. Zdaj že vse je. toda najraje pač Vašo moko. Izražam Vam za njo iskreno zahvalo.

Stránský Mica, Rybník pri Č. Třebovi, 14./V. 14: V prilogi Vam pošiljam sliko naše male Maričke, da jo blagohotno uvrstite med male Vy-drovčane. Od 4. tedna je bila prikrmovana z Vašo otroško moko. Marička je huda nagajivka in razpozna že moko od kave. Fotografirana je v 9. mescu in kakor slika kaže, ji je taista ugodno dišala. Saj je pojedla tudi dosti zavojčkov, katere smo jemali od trgovca g. Šimona v Č. Třebovi.

Uhlíř Ivan, krojač, Dunaj VI., 7./V. 14: Blagovolite mi naročeno blago nemudoma poslati. Najbolje pa potrebujem otroško moko, ker nam že zmanjkuje in brez nje je naš dragi paglavček Anzek preveč siten. Star je sicer šele 5 mesecev, a za moko se že zna prav krepko zglasiti.

Voráč Mica, soproga žel. asistenta, Králky, 4./V. 14: Ko prebiram vrsto pohvalnih priznanj in odobril za Vaše izvrstne izdelke, čutim se prisiljeno, da se Vam končno tudi jaz še zahvalim. Dozdaj smo si naročili skoro vse Vaše izdelke in neprihlinjeno Vam rečemo, da so zares izvrstni. Posebno otroška moka, ki ostane za vselej v mojem hvaležnem spominu. Naj jo le vsaka pametna mati rabi pri svojem dojenčku! Takrat, ko mati ni mogla dojeti našega dragega negovančka, je bilo pač pri nas vse žalostno pri hiši. Ali moja mati, ki so bili tistihmal pri meni, so me tolažili: Le nič ne maraj! Naročimo Vydrovo otroško moko, ki je odgovila že veliko otrok.“ Lahko povem, da sem pisala z nekim nezaupanjem po prvi vzorec, katerega smo dobili poštno obratno, ali takoj smo to moko naročili večkrat. In naš ljubi Mirko je zavžival od tistihmal samo Vaše blago. Dandanes je že 18 mesecev star in, hvala Bogu, še ni bolehal. Zavoljo tega si res hvaležno spominjamo Vašega izvrstnega izdelka za otroke.

Zaplatfílek Roza, kmetica, Smilovice, p. Luštěnice, 6./I. 14: Pošiljam Vam podobico našega Pepčeka, ki je bil od 14 dni prikrmljevan, potem pa izključno hranjen z Vašo izvrstno otroško moko. Fotografiran je v 11. mescu svoje starosti. Z Vašo otroško moko smo bili vedno zadovoljni in jo lahko in zanesljivo vsakemu priporočimo.

Zinke Jožeta, Leobersdorf, Sp. Avstrijsko, 18./V. 14: Prilagam sliko našega ljubčka, Lizike, katero smo od 14 dni do 13 mesecev hranili samo z Vašo izvanredno dobro otroško moko, pri kateri je ostala vedno zdrava. Ne pozabim priporočiti Vašo moko vsakemu svojemu znanu.

10. Hanica Oplatek.
11. Lizika Zinke.
12. Božica Skuhra.

13. Franček Pěkníc.
14. Zdenek Aulický.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Naročila, reklamacije, pritožbe i. t. d., naj se pošiljajo naravnost na Vydrovo tovarno hranil v Pragi VIII., rokopisi pa na gospo Zofko Kveder v Zagrebu, Pantovčak 1b, Hrvatsko.

Regina na Štajerskem: Vaša črtica je sicer začetniška, ampak vendar kaže ugoden pripovedovalen talent. Natisniti jo ne morem, prepomanjkljiva je še. Nemški citati ne spadajo v slovenski spis, saj imamo domačih pesnikov dovolj. — **Martin:** Pošljite Vaše pesmice kakšemu mladinskemu listu, morda Vam jih tam priobčijo. — **Jaka:** Vaša črtica je ravno tako bleda, kakor tinta, s katero ste jo pisali. — **Vita:** Take šale se prav rado poslušajo v razposajeni družbi, za tisk so pa preneznatne. — **Tina:** Motiv je prav prisrčen, ampak tehnika ni za nič. — **Vse sotrudnike** prosim, naj pišejo različno v širokih vrstah, da ostane dovolj mesta za popravke in samo po eni strani papirja. Pesmi ne vračam. Za vsako pesenco pisмено odgovorjati mi je nemogoče. Pisem, ki niso dovolj frankirana, ne sprejemam.

Matere!

Ako imate dojenčke, potem nam pišite, da Vam pošljemo vzorec otroške moke. Za poskušnjo Vam jo pošljemo brezplačno in zastonj.

Pripravno steklenico

za Vydrovo žitno kavo priporočamo vsem svojim gg. odjemalcem. Ima zabrušen zamašek, tako da se v nji kava v do-glednem času sploh ne izdiši. Gre vanjo skoro cela poštna pošiljatev, ker drži 8 litrov.

To steklenico dajemo za tovarniško ce-no: **2 K 20 v**, zaboječek 65 v, poštino pa plačamo tukaj in si jo zaračunamo. Polne steklenice ni mogoče pošiljati, ker bi se razbila.

VSEBINA: FR. LOČNISKAR: Delavec. — BOŘIVOJ: Grbec. — ELVIRA DOLINAR: Dva fanta. — BRANKO: Kje si? — Dr. IVO ČESNIK: Za zemljo. — MICI LEŠČAK: Obso-jena. — PAVEL KARLINC: Bajtar Janez. — BOŽIDAR BORKO: Starost. — P. LOVŠE: Desetletnica — FRANJO NEUBAUER: Pomladni izprehod po sremu.

Posiljite na moj račun: (Blagovilite še podčrtati naročene izdelke, da se izognemo pomotam.)

kg.	škat.	šekl.	Vrsta blaga	Cena		Skupaj	
				K	V	K	V
			„Vydrovke“ žitne kaue	4	50		
			Otroške moke	3	—		
			Steklenico za 1 kg otroške moke	—	80		
			Juhinih konzerv, mešanih v posameznih porcijah	1	50		
			Juhinih konzerv: gobave, grahove, lečne, rezančne, riževe, kuminove in karfijolove à 1/4 kg škatlja			1	50
			Juhinega pridelka 1/4 kg steklen.	1	50		
			Oblatov maelenih škt. 25 kmd.	2	—		
			„Desfin“ „40“	2	—		
			„Dezert“ „50“	3	—		
			Šumetih bonbonov „Ambo“ škt. 50 kmd.	2	—		
			„ „ „Ambo“ škt. 40 kmd.	2	—		
			„ „ „sidrom“ škt. 50 kmd.	2	—		
			Sadni bonbon „Ene“ škt. 25 kmd.	1	—		
			Buhtina, steklenica 1/4 kg	1	—		
			Gortice franc. (mlete) 1/2 kg stekl.	1	—		
			„ kremž. (zrnate) „	1	—		
			Grahove moke 1/4 kg	1	—		
			Grahove moke 5 kg	4	—		
			„Julepa“				
			Skupaj . . .				

„Vydrovko“ in grahovo moko pošiljamo popolnoma posebej in vedno franko. Ostale izdelke (torej razun „Vydrovke“ in grahove moke) pošiljamo franko le, ako presega račun K 6.—. „Julep“ pošiljamo le po železnici, vedno nefrankovano.

Vydrovi oblatti.

Masljenke, škatljica	25 kom. . .	K 2.—
Destinke, „	40 „ . . .	2.—
Dezertke, „	50 „ . . .	3.—

Masljenke so fino in krhko pecivo, napravljeno zajamčeno na pristnem maslu. Destinke so s sadnim, Dezertke z mednim kremom.

Vydrova tovarna hranil Praga VIII.

Za letovišča

so najbolj pripravne Vydrove juhe. Te so pripravljene tako, da te takoj skuhamo, da vsakega iznenadijo.

Izdelujemo juhe:

1. gobova,
2. grahova,
3. lečna,
4. rezančna,
5. riževa,
6. kuminova,
7. karfijolova.

Lahko si naročite 1 škatljico za K 1.50, v kateri je vsaka zastopana vrsta po eni porciji, ali pa eno 3/4 kg na 25 izdatnih porcij ene in iste juhe. Naše ljube kuharice si lahko izberejo po svoji želji.

Vydrova tovarna hranil Praga VIII.

Cenik našich izdelkov:

- Vydrova žitna kava poslana posebej v platnenih vrečicah, poštnine prosta 5 kg. K 4-50
- Otroška moka v zavitkih 1 kg. 3-
- Juhine konzerve (grahova, gobova, lečna, riževa, rezančna, kuminova in karfiolova) v škatlji s 25 porcijami 1-50
- Juhin pridatek, stekl. 1/4 kg. 1-50
- Šumeči bonboni »Ambo« 50 kmd. K 2-
40 kmd. K 2- »s sidrom« 50 kmd. v škt. 2-
- Sadni bonbon »Bene«, 25 kmd. 1-
- Masleni oblati, zavitek s 25 kmd. 2-
- Oblati »Dezert delikat« zavitek s 50 komadi 3-
- Oblati »Destin«, s sadnim okusom, zavitek s 40 kmd. 2-
- »Buhtin«, začimba za pecivo v 1/4 kg. stkl. 1-
- Gorčica po franc. in kremškem načinu po 1/4 kg. stekl. po 1-
- »Julep«, jabolčni 1/2 l. steklenica 40-
- višnjevi in robidničevi 1/2 l. steklenica 60-
- Grahova moka, zavojček 1 1/4 kg. 1-

Posiljatve od K 6- naprej (izvzemši »Vydrovko« in Julepa) pošiljamo franko.

Vydrova tovarna hranil, Praga VIII.

Izdaja in za uredništvo odgovarja založnik F. Vydra, Praga VIII. — Tiska B. Holinka, Praga VIII.

Ta list se ne more pošiljati kot tiskovina. Blagovolite prilepiti vedno znamko za **5 vinarjev.**

Naročnik: _____
 Ime: _____
 Stan: _____
 Kraj: _____
 Pošta: _____
 Železniška postaja: _____
 Datum: _____
 Naznanilo: _____

Uydrova tovarna hranil

Praga VIII.

Izvolite uporabiti za naročanje.